

SOLIDARITA

www.secsol.cz

cena 40 Kč solidární cena 60 Kč

21/120

ZMIZÍ LEVICE Z PARLAMENTU?

4

**MARTINA VEVERKOVÁ:
PARLAMENTNÍ LEVICE NA OKRAJI
PROPASTI**

10

**JAN MÁJÍČEK
LEVICOVÁ ODPOVĚĎ
NA COVIDOVOU KRIZI**

18

**ALEX CALLINICOS:
NEOLIBERÁLNÍ KAPITALISMUS
IMPLODUJE**

8

**MARKÉTA JUŘICOVÁ:
SKUTEČNÁ VOLEBNÍ ALTERNATIVA**

12

**RUŠTÍ SOCIALISTÉ:
JE POTŘEBA SE POSTAVIT
IMPERIALISMU Z VÝCHODU I ZE
ZÁPADU**

28

**MARTIN ŠAFEEK:
DĚJINY A TŘÍDNÍ VĚDOMÍ**

14

**MARTIN DOLEJSKÝ:
100 LET OD VZNIKU KSČ**

SOLIDARITA

WWW.SOCSOL.CZ

3

„Soustavně číst – a tedy nejlépe i předplácet – časopis Solidarita má hned tři podstatné významy. Předně jde o normální okysličení mozku jiným pohledem na stejný svět, jenž takřka ve všech ostatních zdrojích zůstává zcela zabalen do totality cíleně selektovaných – většinou bezvýznamných – faktů a jednostranných výkladů. Solidarita do ničeho takového neupadá, naopak, je jedním z mála kroků vpřed mezi Skyllou manipulátorů shora a Charybdou neuspořádaných tlachů v digitálním vesmíru. Za druhé, se Solidaritou vstupujeme do

světa určité levicové tradice, kterou kdysi charakterizovalo heslo „Ani Washington, ani Moskva, ale mezinárodní socialismus“, tedy tradice, které jde o „socialismus zdola“, o skutečnou demokracii. A konečně: četba a předplatné Solidarity je solidaritou s ní, s jejím přetrváním na „trhu“ tištěného slova. Solidaritou s těmi, kteří usilují o reálnou a přijatelnou změnu poměrů. A ovšem solidaritou jako takovou, solidaritou vůbec, tím, co dnes společnost nejvíc potřebuje.“
Martin Hekrdla, novinář

Milé čtenářky, milí čtenáři,
jarní vlna koronakrize ustoupila, a my se opět můžeme naplno věnovat našim aktivitám. Solidarita vychází v období před parlamentními volbami, což reflektuje také zařazení analýzy Parlamentní levice na okraji propasti od Martiny Veverkové a článek Markéty Juřicové Levice jde do voleb. Za obdobím pandemie se pak ohlíží

text Jana Májička o levicové aktivistické odpovědi na covidovou situaci. Zahraničními událostmi se zabývá článek o dění na Ukrajině, který svým pojetím nabourává u nás rozšířené klišé „buď jsi se Západem nebo s Ruskem“. Teoretické statě v nové Solidaritě zastupuje několik textů, a to článek 100 let od vzniku KSČ od Martina Dolejského, článek Martina Šaffka

o slavné knize G. Lukacse a konečné překlad textu britského teoretika Alexe Callinica o současném fašismu ve světě a způsobech, jak mu čelit.

Inspirativní četbu přeje redakce Solidarity

PARLAMENTNÍ LEVICE NA OKRAJI PROPASTI

MARTINA VEVERKOVÁ

V polovině dubna se na politické scéně odehrály dvě důležité události, které přiměly i mainstreamové komentátory reflektovat stav levice u nás v nejširším slova smyslu.

Těmito událostmi byly sjezdy ČSSD a KSČM, přičemž oba sjezdy mají v zásadě tentýž výsledek - obě strany potvrdily, že nemají v současné době sílu ke změně. ČSSD potvrdila předsednickou funkci Janu Hamáčkovi, a to i přesto, že proti němu kandidovaly jiné dvě výrazné tváře ČSSD - Tomáš Petříček a Kateřina Valachová. S "posíleným" mandátem se pak Jan Hamáček snažil vyprofilovat jako silný vůdce, a nechal odvolat svého protikandidáta Tomáše Petříčka z funkce ministra zahraničí, aby "strana mluvila jedním hlasem". Protože ale jeho zamýšlený nástupce, Lubomír Zaorálek, funkci odmítl, skončila celá akce pro Hamáčka debaklem, kromě slabosti a zbrklosti však ukázal také svou autoritářskou tendenci. Potvrzení Jana Hamáčka ve funkci předsedy ČSSD bývá interpretováno tak, že strana zůstává u strategie orientace na svůj tradiční, či v tuto chvíli spíše jen "stávající", elektorát, oproti strategii oslovit liberálně levicově orientované lidi, na které by se mohl orientovat právě Petříček.

Neméně důležitý byl pro KSČM sjezd, na němž se hlasovalo o návrhu na odvolání Vojtěcha Filipa z funkce

předsedy strany. Návrh neprošel, přestože pro něj hlasovala většina delegátů, potřebná by byla 2/3 většina. To vedlo k tomu, že na funkci místopředsedkyně rezignovala europoslankyně Kateřina Konečná, která se dlouhodobě snaží o změnu kurzu strany. Krátce před samotným sjezdem pak strana vypověděla toleranci vládě Andreje Babiše, a to z důvodu, že vláda dlouhodobě nereflektovala její požadavky. Hlasování o tomto kroku bylo vyvoláno po tom, co vláda poslala armádě 10 mld. Kč, o které jí byl rozpočet zkrácen na podzim, jako podmínka podpory státního rozpočtu na rok 2021 ze strany KSČM.

VÝSLEDKY VLÁDNÍHO ANGAŽMÁ

Obě strany se v posledních 3 letech nacházejí v paradoxní pozici, kterou si však samy zvolily. Na jednu stranu si jsou jejich představitelé vědomi historicky velice nízké voličské podpory, na druhou stranu díky v jednom případě účasti, v druhém případě podpoře Babišovy vlády, mají podíl na moci, který jim udržuje zdání relevance. Obě strany tuto pozici přijaly s odůvodněním, že tím chtějí zabránit faktické vládě ANO s SPD, a že budou "tlačit vládu doleva", tedy prosazovat levicový program, a skrze to také ukazovat jeho smysluplnost a lákat nové voliče. Již v roce 2018, kdy Babišova

vláda získala důvěru, se však na levicové scéně ozývaly hlasy, že podíl na vládě předního českého oligarchy je zradou všech myslitelných levicových principů, a začalo volání po nové levicové síle.

Jaká je dnešní bilance těchto rozhodnutí? Nepochybné je, že zejména představitelky ČSSD, jmenovitě Jana Maláčová a Kateřina Valachová, se zasadily za řadu prosociálních opatření - jmenujme zvyšování důchodů a minimální mzdy, náhradní výživné, zvýšení příspěvku na péči, rodičovského příspěvku a změny v oblasti exekucí a oddlužení. Dodejme však, že mnoho kroků zůstalo také nedotažených, a tak nelze mluvit o tom, že by u nás v posledních 3 letech došlo ke skutečné sociální revoluci. Navíc v této agendě se angažovali i poslanci jiných stran, a veřejnost si je tak nemusí jasně spojovat s ČSSD. Ještě zřetelněji jsme toto viděli během covidové krize, kdy odborníci mnoho měsíců upozorňovali na "díry" v systému, jako byla nízká nemocenská, málo dostupné testování či nedostatečná pravidla pro protiepidemická opatření na pracovištích - i v těchto případech se představitelé ČSSD zasazovali za změny k lepšímu, ovšem tak slabým hlasem, že neodpovídá možnostem, které by měla mít sebevědomá vládní strana - a k prosazení některých vhodných změn došlo až v březnu letošního roku. Stejný moment

byl však zároveň obrovskou prohrout pro pracující, neboť v tehdy přijatém balíku opatření chybělo krátkodobé uzavření neesenciálních výrobních a logistických podniků - a ani v tomto případě se ČSSD nedokázala jako vládní strana dostatečně razantně postavit za pracující, a artikulovat, že ochrana zdraví lidí a zastavení epidemie jsou přednější, než ochrana zisků průmyslníků. Smutnou bilancí tedy je, že i přes dílčí úspěchy a kroky představitelů ČSSD má strana větší loajalitu k vládnímu angažmá, než ke svým vlastním principům.

Ani KSČM na sebe v průběhu koronavirové krize nedokázala vzít roli lídra v prosazování opatření, která by chránila zdraví a sociální práva běžných lidí, její role pravidelně stoupala pouze při hlasování o prodloužení nouzového stavu, kdy byla jazýčkem na vahách.

Buď jak buď, svou politikou se obě strany dopracovaly ke stavu, kdy jsou jejich volební preference na hraně vstupu do příští poslanecké sněmovny, např. dubnový volební model agentury STEM dává ČSSD 7 % hlasů a KSČM 5,2 % (<https://www.stem.cz/volebni-preference-stem-duben-2021/>). Například model agentury MEDIAN v březnu připsal KSČM 7,5 % a ČSSD pouhých 4 %.¹

Oběma stranám tedy prakticky hrozí, že se do příští sněmovny nedostanou. Ba co víc, úvahy o tomto riziku

jsou již ve veřejném prostoru slyšet a obě strany jsou tak chápány jako loser. A i toto jim může druhotně uškodit, protože část voličů nebude chtít odevzdat "ztracený hlas". Obě strany mají přitom dle zmíněného modelu STEM vyšší samostatné preference, než např. TOP09 a KDU-ČSL. ČSSD a KSČM tedy v podstatě doplácí na to, že nemají s kým utvořit volební koalici, která by umožňovala zásadnější volební zisk. ČSSD před svým sjezdem vyjednávala se stranou Zelených a s Budoucností, ty s ní však po sjezdu jednání ukončily.

LEVICOVÍ VOLIČI

Bylo by chybou domnívat se, že za slabostí parlamentních levicových stran stojí absence levicových postojů ve společnosti. Výzkum Deklarativní a postojová levice v ČR ukazuje, že jako levicoví se chápe 32 % české společnosti, a dalších 27 % představují lidé, kteří se tak nechápou, ale levicové postoje do určité míry mají. Obě tyto skupiny si také levici v obecném smyslu často spojují s ČSSD a KSČM.

Ovšem tyto strany v posledních parlamentních volbách volila jen část těch, kdo se levicově identifikují, postojovou levici ani jedna z těchto stran v podstatě vůbec nedokáže oslovit. Ve větší míře, než ČSSD a KSČM, deklarativní levici volila hnutí ANO, a část z nich také Piráty. Postojová levice pak ANO, Piráty a středopravicové strany.

Data ukazují, že aktuální voliči ČSSD a KSČM jsou těmito stranám poměrně věrní, u KSČM dokonce polovi-

na jejich voličů říká, že ji volí v každých volbách a budou ji volit i nadále, ČSSD má kromě části věrných i výraznější část zklamaných voličů, kteří ve výzkumu odpověděli, že už ji znovu volit nebudou. Věrné jádro může být chápáno jako na jednu stranu pozitivní věc pro stranu, nicméně v tomto případě jsme již při minulých volbách byli prakticky svědky situace, kdy se elektorát obou stran zúžil do velké míry právě jen na toto jádro.

Levicově se chápající voliči tyto strany také volí z trochu jiných pohnutek, než jiné strany, a to hlavně z důvodu názorového ztotožnění, přesvědčení, že strana hájí zájmy lidí, jako jsou oni sami, a z důvodu zvyku či rodinné tradice. Naopak u ANO najdeme v nejvyšší míře důvod, že ostatní strany voliče dříve zklamaly svými kroky (a můžeme si snadno domyslet, že těmito stranami byly právě ČSSD a KSČM), díky dobře promyšlenému politickému programu a důvěryhodným osobnostem v čele - ať už si o těchto odůvodněních v případě ANO myslíme cokoli, hnutí ANO dokázalo o těchto kompetencích podstatně množství levicových voličů přesvědčit. Pro ilustraci, jako důvod pro volbu Pirátů pak tato skupina častěji udává, že všechny jiné strany jí připadají horší, vystupování v médiích, touhu zkusit něco nového a fakt, že strana není financovaná od problematických subjektů. Tyto důvody pro volbu hnutí ANO a Pirátů pak v podstatě popisují, co lidem u "tradičních levicových stran" chybí.

¹ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/volebni-model-median-ano-pirati-stan_2103301335_pj

Jistou naději může představovat snad jen to, že voliči ANO z této skupiny by jako alternativní volbu stále zvažovali jak ČSSD, tak KSČM, ale také SPD. Nicméně vůbec není zřejmé, jakou strategií by bylo možné přetáhnout voliče zpět, a v tuto chvíli nemáme ani konkrétnější údaje o tom, jakou dynamiku do těchto rozhodnutí vnáší oboustranně nezvládnutá pandemická situace.²

RUSKO NEBO OPOZICE?

V květnu hýbala českou politickou scénou kauza Vrbětice a možná snaha Jana Hamáčka o její částečné utajení výměnou za protislužbu od ruské strany. Potvrzených faktů známe zatím málo, nicméně politické rámování celé kauzy je jasné. Chabá obhajoba a mlžení Jana Hamáčka se staly kariaturou, a pravicová opozice měla tak konečně téma, na kterém se může vyžít - málokterá slova jsme slyšeli tak často, jako "západní" a "prozápádnost". Předseda ČSSD, který se vloni v létě objevoval na plakátech s heslem "V krizi vás ochráníme", tento slib porušil hned dvakrát: vládní angažmá ČSSD nás nedokázalo ochránit před tím, abychom tu měli tři čtvrtě roku trvající koronavirovou krizi, která nás svým rozsahem řadí mezi státy, které pandemii zvládly nejhůře. A podruhé nyní, kdy jsme byli tvář v tvář vyhocení mezinárodních vztahů vystaveni amatérismu a snaze využít situaci pro vlastní politický prospěch, kterou jsme v různých podobách viděli u všech stran. Jan Hamáček svým jednáním dopustil, že pro opoziční strany je snadné rámovat příští volby jako volbu mezi nimi a vlastizrádnými proruskými politickými amatéry.

LEVICOVÝ PROGRAM - A PROČ NESTAČÍ

Jedna z nejvýraznějších představitelů dnešní ČSSD, ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová, konstantně prosazovala program silné sociální politiky, v tuto chvíli reprezentovaný hlavně snahou o tzv. spravedlivou důchodovou reformu. I v souvislosti s loňským zrušením superhrubé mzdy hlasy ANO a ODS je tato politika čím dál výrazněji kritizována či zesměšňována jako ekonomicky neudržitelná. V poslední době se zdá,

že tato kritika vede Janu Maláčovou, potažmo ČSSD, k akcentování třídního konfliktu a potřeby opatření, jako jsou progresivní zdanění a majetkové či sektorové daně a ke kritice potenciálních pravicových řešení současné situace. Toto se promítá i do nedávno představeného volebního programu ČSSD, jehož tvorbu právě Jana Maláčová zastřežovala. Vedle toho se zdá, že podobnou cestu, tedy radikálněji levicový program, zvolila letos i KSČM, se svým programem "5P".

Nicméně pokud dnes můžeme říci, že artikulace levicových řešení už tu je, rozhodně nemůžeme říci, že by se pozice ČSSD razantně zlepšovala. V čem lze spatřovat příčiny tohoto stavu?

Jednak je to dlouhodobá snaha ČSSD skloubit vládní a opoziční roli - opoziční v tom smyslu, že strana usiluje o kritiku poměrů v zemi i hnutí ANO. Po sedmi letech ve vládě tak přichází s programem změny, který se však nemusí zdát důvěryhodný, když je strana již 7 let ve vládě a to v pozici slabšího partnera, ne jen z hlediska početního [což se týká jen tohoto volebního období], ale z hlediska reálné politické moci.

Přičemž můžeme mluvit o tom, že politická moc ČSSD se projevovala zejména ve schopnosti prosadit sociální, tedy výdajová opatření, která byla samozřejmě nákladná. Na druhou stranu však neprosadila, respektive neřešila, opatření na příjmové straně [v souvislosti s tím, že ekonomické rezorty byly obsazeny hnutím ANO] a dokonce ani nebyla schopná zabránit zrušení superhrubé mzdy. To může silnou sociální politiku znedůvěryhodňovat, neboť v této podobě je opravdu více "rozdáváním", než přerozdělováním. Pravicová opozice pak snadno těží ze strachu lidí ze státního dluhu - na druhou stranu však již od jejích představitelů neslyšíme, že podobné sociální kroky nechtějí dělat, ale spíše, že by je dělali "jinak".

Po sjezdu ČSSD zaznívalo, že od teď bude strana mluvit jednotně [proto také sesazení Tomáše Petříčka z postu ministra zahraničí]. Nicméně tohoto rozhodně nebylo dosaženo - na jednu stranu tu máme progresivní Janu Maláčovou, na druhou stranu Jana Hamáčka, který v poslední době zaujal např. tím, že hned to tom, co se objevily informace o smrti Roma Stanislava Tomáše po policejním zásahu v Teplicích, okamžitě vyjadřoval, že on jednoznačně věří policii a její verzi událostí. Třetím

hlasem strany je pak např. Tomáš Petříček a Jiří Dienstbier, kteří protestně odstoupili z pražské kandidátky strany, nespokojení se současným vývojem. Ani tyto různice pak ČSSD na důvěryhodnosti nepřidávají.

Jak už bylo naznačeno výše, strana doplácí také na svůj velmi omezený [předvolební] koaliční potenciál. Spolupráce s KSČM je znemožněna bohumínským usnesením, spolupráci se Zelenými pak ukončily závěry stranického sjezdu. Za jiných okolností bychom si mohli představit třeba spolupráci ČSSD s Piráty, to však v tuto chvíli vylučuje právě vládní angažmá ČSSD. Tento nedostatek přirozených politických partnerů nedává věřit, že by ČSSD byla schopná programové kroky v příštím volebním období realizovat.

CO NÁS ČEKÁ

Po kritice vstupu ČSSD do vlády Andreje Babiše a podpoře této vlády ze strany KSČM na radikální, neparlamentní levici vzniklo hned několik projektů, které si kladly za cíl začít dělat levicovou politiku jinak, než vidíme u parlamentních stran. Nakonec vznikly hned tři strany a hnutí - Levice, Budoucnost a Idealisté. Možná právě i tento vývoj inspiroval ČSSD a KSČM k tomu, že jejich volební programy mají zřetelnější levicový akcent.

Před těmito novými stranami je však stále úkol se skutečně politicky etablovat - a to jak na úrovni lokální, tak získat celostátní povědomí. Během příštího volebního období tedy tyto subjekty čeká růstová fáze.

Ať už se ČSSD nebo KSČM do příští sněmovny dostanou, nebo nedostanou, v následujícím volebním období by je měla v nejlepším případě čekat fáze regenerační. Naopak případné další angažmá ve vládě, v obdobné konstelaci, by pro ně bylo dokonáním díla zkázy.

V rámci této růstové a regenerační fáze bude zásadní levicová politika zdola, tedy organizování se, akce v ulicích, vstupování do lokálních kauz a budování nových spojení. Otázkou a výzvou také zůstávají možnosti spolupráce mezi zmíněnými levicovými subjekty. Na parlamentní i neparlamentní úrovni pak bude potřeba formulovat smysluplnou alternativu vůči politice budoucí vlády.

² <https://rosalux.cz/kdo-patri-k-levici-v-cr/>

A CO
ČTEŠ
TY

?

Solidarita
30 Kč
S0C50L

SKUTEČNÁ VOLEBNÍ ALTERNATIVA

MARKÉTA JUŘICOVÁ

Česká republika se v posledních třiceti letech vyrovnávala s přechodem k neoliberalnímu kapitalismu. Pravicové vlády v devadesátých letech a během ekonomické krize zdevastovaly, co se dalo, a následky toho pocítujeme dodnes. Současná parlamentní levice selhává, proto vznikla volební alternativa.

Za těch třicet let se nashromáždila celá řada problémů. V důsledku minimální regulace trhu s bydlením ceny bytů rostou a jejich dostupnost naopak klesá. S minimální i průměrnou mzdou jsme stále na chvostu Evropy, zato doba strávená v práci je jednou

z nejdelších. Česko je využíváno jako zdroj levné pracovní síly a naše politická reprezentace z toho dokonce udělala hospodářskou strategii. Tisíce lidí končí na ulici kvůli všeobecné zadluženosti a exekucím.

Kvůli excesům našich politických představitelů jsme všem pro smích a lezení do zadnice světovým velmocem se nám v poslední době také nevyplácí. To, že naši zemi řídí miliardář, který problémům normálních lidí nemůže rozumět, ani kdyby chtěl, a většina ministrů současné vlády je na-prosto nekompetentní, je už jen malá třešnička na dortu.

MENŠÍ ZLO

Ve volbách jsou lidé často nuceni volit „menší zlo“, protože strana, která by přicházela s odpovídajícím řešením stále závažnějších problémů, aniž by naskakovala na vlny laciného populismu, v českém prostředí zoufale chybí.

Pracující a důchodci končí u ANO a SPD a „intelektuálové“ a studenti u Pirátů. Část politicky angažované levice se neúspěšně snaží postavit na nohy to, co zbylo ze Zelených, ČSSD a KSČM a část lidí to vzdala úplně a na volby zkrátka rezignovala.

Z toho důvodu vznikla strana Levice. Pro novou levicovou stranu bez větších finančních prostředků, složenou z pracujících lidí, je v takovéto situaci obtížné se prosadit. Přesto však považujeme za nutné se do toho opřít a ukázat lidem, že ještě nemusí být vše ztraceno a lepší společnost je možná.

Odhlasovali jsme si tedy na sjezdu, že se zúčastníme letošních voleb. Oslovili jsme ke spolupráci další strany, se kterými by podle nás mělo smysl spojit ve volbách síly – stranu Zelených, hnutí Budoucnost a Hnutí Idealisté. Zelení se rozhodli kandidovat samostatně, Budoucnost a Idealisté vůbec.

V letošních volbách se do sněmovny s největší pravděpodobností nedostaneme. Jsme si toho vědomi, a proto budeme náš úspěch měřit nikoliv v procentech, ale budeme jej posuzovat především podle množství oslovených lidí, počtu nových členů a sympatizantů a podle viditelnosti v médiích. Budeme také rádi, když dáme příležitost lidem, kteří jsou znechuceni stávajícími parlamentními stranami, zúročit svůj hlas alespoň protestně.

Naší prioritou pro tento rok je zejména pokračovat v budování strany, učit se a zviditelnit náš program.

Chceme se představit obyvatelům České republiky jako strana, která v sobě spojuje praktická řešení pro zlepšení životní úrovně pracujících s humanistickými ideály, ze kterých nehodláme ustupovat. Mezi ně patří mimo jiné například striktní protiva-lečná politika a důsledný internacionalismus nebo boj za práva žen a sexuálních menšin. Náš program stanovuje jako svůj cíl demokratický socialismus. Domníváme se totiž, že aby byla demokracie skutečností, nemůže se omezovat jen na účast ve volbách. Principy demokracie je potřeba rozšířit do všech sfér společenského i osobního života, včetně ekonomiky. Jedině tak může ekonomika fungovat ve prospěch nás všech, a ne pouze nejbohatších.

ZA OBZOR KAPITALISMU

Jsme pevně přesvědčeni, že z práce mají mít užitek ti, kteří ji odvedli, nikoliv majitelé, kteří inkasují zisky, někdy i bez práce, ani manažeři, kteří vydělají stokrát víc než jejich podřízení, ačkoliv rozhodně nepodávají stokrát větší výkon.

Proto když hovoříme o demokratickém socialismu máme v oblasti

ekonomiky na mysli zejména ekonomickou demokracii. Pracující se musí podílet na rozhodování o tom, jak funguje jejich pracoviště. Naším cílem tedy není zkrášlovat současný systém, ale přepsat od základu pravidla hry. Kapitalistický systém je společným původcem nízkých mezd, vysokých životních výdajů, ničení životního prostředí, ozbrojených konfliktů i nárůstu xenofobie. Takovýto systém se ale nedá volbami změnit. V nich můžeme jen rozšířit řady těch, kteří jsou přesvědčeni o tom, že kapitalismus je nutné překonat.

Rozhodně ale nebudeme čekat se založenýma rukama. Do voleb jdeme s krátkodobě dosažitelnějšími cíli, rozhodně však nebudou to jediné, co od nás můžete čekat.

AKTIVISMUS

Levice vznikla jako aktivistická strana, a přestože jsou nyní podmínky ztížené pandemií, snažíme se působit nejen ve volbách, ale hlavně v ulicích a všude tam, kde je to zrovna potřeba. Organizujeme vlastní akce, a také podporujeme již existující iniciativy. Naposledy se naši členové například zúčastnili protestního mítinku pracovníků Liberty Ostrava.

Aktivismus je pro nás velmi důležitý, a to zejména proto, že právě v aktivním politickém přístupu se lidé učí odhazovat svoje okovy, bojovat za svá práva a své zájmy. Nechceme se stát funkcionáři, kteří dělají politiku jen z křesel parlamentu. Chceme být těmi, kteří provedou skutečnou změnu po boku pracujících.

V současné době se můžete na internetu i v ulicích setkat s kampaní "Levicové jaro". Tato kampaň se hlásí k odkazu Pražského jara a je v podstatě přípravou na horkou fázi předvolební kampaně těsně před volbami. V rámci této kampaně se můžete například seznámit s našimi jednotlivými členy a s důvody, které je vedou k levicovému smýšlení a politické angažovanosti. Můžete se také začíst do našeho stranického oběžníku "Levicoviny", který jsme nedávno začali vydávat veřejně.

Jak už bylo řečeno výše: lepší společnost je možná. S vaší pomocí to ale půjde lépe. Pokud tedy s našimi hodnotami souzníte a chcete nás podpořit, přidejte se k nám, pošlete nám dar, nebo o nás šířte povědomí mezi svými známými a kolegy v práci.

Jednou přijde jaro. A bude levicové!

LEVICOVÁ ODPOVĚĎ NA COVIDOVOU KRIZI

JAN MÁJÍČEK

Pandemie COVID-19, která udeřila na svět na přelomu let 2019 a 2020, představovala zejména pro levici velkou výzvu. Jak usilovat o změny a zároveň přispět k pomoci a záchraně životů. Jednou z odpovědí byla Iniciativa Zastavme covid, společně a spravedlivě.

Když byl 12. března 2020 vyhlášen nouzový stav, jen málokdo si uměl představit, jak zásadně se promění veřejný život. Zavřené školy a školky, obchody a restaurace, a nakonec i zákaz cestování mimo obec, to všechno nás po několika vlnách uvolňování a zpřísňování potkalo. A to všechno také kladlo nároky na levicový aktivismus.

Období něco málo přes rok ukázalo, že ačkoli je politický levicový aktivismus v ČR slabší oproti svým západním sousedům, dokázal přežít vzdor naprosto nečekaným komplikacím. V roce 2020 se kromě stálíce v podobě klimatických aktivit, ať už v podobě Klimakempu a akcí okolo něj, nebo protestů a blokád spojených s jednáním tzv. uhelné komise, jednalo zejména o protesty proti rasismu v USA nebo symbolické odmítání platit nájem, když na něj z důvodu pandemie nejsou peníze. Přesto znamenala pandemie do značné míry demobilizaci a ztíženou možnost

veřejného působení. Bylo to dáno zejména politickým přesvědčením, že v první řadě je potřeba zabránit šíření nemoci, a že lidské životy jsou na prvním místě. To zároveň nechalo volné ruce současné

vládě, která otevřeněji, než jakákoli jiná, je ve vleku velkého byznysu a bank. Konec konců o tom svědčí i přijímaná opatření. Na rovině ekonomické byly programy COVID, s výjimkou toho prvního, všechny stavěny jako záruky za komerční úvěry firem. Stát se tak zaručoval, že uhradí bankám případné pohledávky výměnou za co? Pravděpodobně za pocit, že podnikatelům a firmám se přeci musí pomáhat a musí se jim věřit. Banky tedy byly uspokojeny první.

Když se na podzim roku 2020 a na začátku roku 2021 začala epidemická situace opět zhoršovat, bylo jedním z racionálních opatření zavřít kromě škol a obchodů také veškerou nekritickou průmyslovou infrastrukturu. K tomu samozřejmě nedošlo, protože ministr průmyslu a obchodu Karel Havlíček neochvějně hájil zájmy průmyslníků. Ti dostali navíc proplacené náklady na testování. A testování zase dělaly kromě zdravotních center

také různé soukromé společnosti, a tak se v rámci covidové krize nezapomnělo ani na tuto část podnikatelů a z veřejného pojištění otekly další peníze do soukromých kapes.

SPOLU PROTI COVIDU

I přes dílčí protesty (např. Corona bez nájmů) neexistovala až do začátku roku 2021 žádná levicová platforma, která by jasně formulovala požadavky na boj proti covidu zleva. Na začátku března však z iniciativy několika jednotlivců vzešla Iniciativa Zastavme covid, společně a spravedlivě. Z počátku malá skupinka se rozrostla na více jak 80 členů a vydala své základní prohlášení, které spojovalo požadavky zdravotně-hygienické a sociálně-ekonomické. Tento program byl částečně inspirován mezinárodní sítí #ZeroCovid, která s odkazem na vědecké prohlášení skupiny vědců v časopise Lancet, požadovala místo postupné adaptace tvrdou konfrontaci viru. K podobnému programu se přihlásila i strana Levice.

Strategie potlačování místo promování by podle všeho vedla k mnohem menším dlouhodobým škodám i ztrátám na životech. Česká vláda, a nakonec ani jiné vlády EU, na to nedbaly a nedbají.

Jedním z klíčových požadavků Iniciativy bylo zohlednění sociálních dopadů pandemie. V základním prohlášení se píše: „Požadujeme moratorium na exekuce a vystěhovávání domácností... Koordinovanou potravinovou pomoc. Nemocenskou ve výši 100 % příjmu, a to nejen v březnu a dubnu 2021, ale i v dalších měsících... Ošetřovné ve výši 100 % příjmu pro lidi s nižším než průměrným příjmem a pro samoživitele, ve výši 80 % pro ostatní.“ Je příznačné, že ze 100% nemocenské sešlo a zbyl jen denní příspěvek až 370 Kč pojmenovaný „izolačka“, tedy jakási forma pozitivní motivace za dobrovolné izolování se a nešíření nákazy.

Dalším klíčovým požadavkem bylo zmírňování znevýhodnění kvůli dlouhodobé izolaci žáků v českém školství. Jak nám ukazují sociologické výzkumy, je české školství vysoce sociálně segregující a pokud jste měli problémy před pandemií, rozhodně je během pandemie budete mít ještě větší – nemluví o tom, že někde vám už od začátku říkají, že na lepší život nemáte ani pomyslet, jak ukázala reportáž Pavla Šplíchala na serveru A2larm.cz o učňovském školství.

Aby bylo možné prosadit potlačení pandemie, musíme mít dostatek vakcín. S tímto vědomím proto Iniciativa Zastavme covid, společně a spravedlivě chtěla

„rovnoměrnou distribuci vakcín do všech regionů, na mezinárodní úrovni pak pozastavit patentovou ochranu vakcín, aby se umožnila jejich rychlejší produkce, lokální výroba a spravedlivější distribuce v globálním měřítku.“ Volání po pozastavení patentů tak, aby bylo možné vyrábět generika a tím zajistit dostatek vakcín všem zemím světa, se ukazuje jako správné i v souvislosti s aktuálně probíhající katastrofou v Indii, kde dochází ke 400 000 nakažení denně. Za pozastavení patentových práv se postavila i řada prominentních postav včetně ekonoma Josepha Stiglitze. Stejně tak o jednání na půdě Světové obchodní organizace mluví Joe Biden. Na druhé straně farmaceutické společnosti tvrdí, že omezení patentových práv stejně k rychlejší výrobě vakcín nepovede a vedlo by slovy generálního ředitele firmy Pfizer Alberta Bourla „k narušení dosaženého pokroku.“ Jinými slovy k narušení nárůstu množství objednávek.

Situace v České republice se nyní zlepšuje, ale globální situace zůstává stále nejistá. Navíc rychlé rozvolňování může v kombinaci s novou variantou viru všechna dosavadní rozvolnění opět zvrátit. I proto je důležité podpořit Iniciativu a jejich prohlášení, protože je to způsob, jakým se zapojit do společného levicového projektu proti covidu.

RUŠTÍ SOCIALISTÉ: JE POTŘEBA SE POSTAVIT IMPERIALISMU Z VÝCHODU I ZE ZÁPADU

Ozbrojený konflikt na jihovýchodě Ukrajiny hrozí opětovným přechodem do "horké" fáze. Ukrajinská, evropská a opoziční ruská média obviňují ruskou vládu ze zintenzivnění rozmístění svých ozbrojených sil na hranicích s Ukrajinou s úmyslem provést invazi.

Provládní ruská média obviňují Ukrajinu a NATO z příprav na porušení příměří s neuznanou Doněckou a Luhanskou republikou.

Evropské velitelství Spojených států [EUCOM] uvedlo armádu do nejvyšší pohotovosti kvůli pohybu ruských jednotek.

UKRAJINA: MEZI DVĚMA IMPERIALISMY

Rusko z pokračování války na jihovýchodě Ukrajiny těží, protože vleklý konflikt neumožňuje Ukrajině stát se oficiálním členem NATO a vstoupit do EU. Pokud Ukrajina do těchto aliancí vstoupí, bude to pro Rusko velká facka na jeho vlastním dvorku, která by mohla posloužit jako precedens pro další na něm závislé státy a vyvolat řetězovou reakci.

Spojené státy a NATO se snaží tlačit na Kreml, aby konečně začle-

nily Ukrajinu do sféry svých zájmů. Americký imperialismus je zdaleka nejmocnější na světě: za posledních 7 let nahradil většinu ruského kapitálu z Ukrajiny svým vlastním. Vládnoucí třída na Ukrajině dostává ekonomickou pomoc a politickou podporu, Kyjev dostává dotace ze Západu včetně MMF, ukrajinská armáda dostává pomoc od svých evropských "kolegů" - to vše staví Ukrajinu do závislého postavení.

Bylo by však velkou chybou domnívat se, že ruský kapitál dnes nemá na Ukrajině žádný vliv, nebo že jej má

pouze na okupovaných územích na jihu a jihovýchodě.

Ruský imperialismus má na Ukrajinu vliv v podobě dluhů, půjček, investic, nízkých mezd migrujících pracovních sil, vojenských a mezinárodních smluv a také kulturních a jazykových práv. Ruský imperialismus dělá vše pro to, aby zabránil nezávislému rozvoji Ukrajiny.

Ukrajina je rozervána dvěma imperialismy - "východním" a "západním".

MEZINÁRODNÍ KONFLIKT

Ruskou levici ovládá myšlenka, že Ukrajina je viníkem ozbrojeného konfliktu v Doněcké a Luhanské oblasti stejně jako Rusko. Většina ruské levice předpokládá, že Ukrajina je jednou ze "silných" stran, přičemž LLR a DLR [ruské separatistické republiky v Doněcku a Luhansku] jsou stranou "slabou". To však ignoruje skutečnost, že konflikt je historicky konfliktem mezi utlačovanými a utlačujícími národy.

Sedm let po vypuknutí války poskytuje Ruská federace vojenskou podporu separatistickým formacím pod svou kontrolou a existují přímé důkazy, že se Rusko zapojilo do bojů na jihovýchodě Ukrajiny. Rusko rovněž

neskrývá přítomnost svých vojáků na Krymu v období před "referendem" o nezávislosti.

Dnešní vítězství ruského imperialismu může v budoucnu vést k obrovským územním ztrátám na straně Ukrajiny. Ačkoli je to nepravděpodobné, nejhorším scénářem je hrozba ztráty státnosti.

Oba výsledky povedou k reakčním důsledkům: posílení a agresivité ruské vládnoucí třídy a dalšímu ruskému vlivu v mezinárodním měřítku.

Ještě horším důsledkem je nárůst mezinárodních střetů na samotné Ukrajině, což by mohlo vést k masovým střetům mezi ruskými a ukrajinsky mluvícími obyvateli.

Vítězství ukrajinské vládnoucí třídy by však pouze upevnilo její reakční pozici a podpořilo novou vlnu ukrajinského nacionalismu. Mohlo by také vést k dalšímu upevnění západního imperialismu na Ukrajině.

ÚKOLY LEVICE

My jako ruští socialisté nejsme představiteli ukrajinské levice, ale pokusíme se předložit, co je třeba udělat.

Hlavní úlohou levicových hnutí uvnitř imperialistických států je vystupovat proti imperialismu doma, kde

je vždy hlavní nepřítel. Oba imperialismy, z "Východu" i ze "Západu", jsou však reakční, bez ohledu na to, který má v daném okamžiku větší či menší moc.

Ukrajinská levice stojí před dvojitou výzvou. Jednak nutností bojovat proti imperialistickým silám, které zemi rozdělují jak z "Východu", tak ze "Západu", a jednak proti vlastní vládě, která na Ukrajině posiluje moc obou. Z druhé, nutnost postavit se vojenské expanzi - která může vést nejen k růstu mezinárodního konfliktu, ale také k růstu šovinistických a fašistických sil, kulturnímu útlačení a možná i ke ztrátě ukrajinské suverenity.

Jedině svržení současné vlády v Kyjevě a její nahrazení demokratickou dělnickou vládou může Ukrajinu vymánit z imperialistického vlivu a ochránit lid před ozbrojenou agresí ze všech stran.

Ukrajinská, ruská a západní buržoazie nemohou tento konflikt vyřešit bez tragických následků. S kapitalisty v čele bude výsledkem další a krvavější konflikt. Jedině síla sjednocené pracující třídy, napříč etnickými skupinami a proti imperialismu, může vést k řešení.

100 LET OD VZNIKU KSČ

MARTIN DOLEJSKÝ

V květnu jsme si připomněli historicky významnou událost stého výročí od vzniku Komunistické strany Československa [KSČ]. Na československé politické scéně se tehdy objevila strana nového typu, která se v mnoha ohledech vymykala ostatním parlamentním stranám. Navíc byla i v mezinárodním srovnání stranou výjimečnou. Pojďme si připomenout, co předcházelo jejímu založení a jaký byl význam této události.

ZA VÁLKY

To, že v květnu 1921 vznikla jedna z největších komunistických stran na světě, má své kořeny už před první světovou válkou. Už v tomto období máme doklady o tom, že se v sociální demokracii radikalizuje část členské základny v levicové křídlo, což souviselo také s tím, že dělnictvo v českých

zemích mělo větší zastoupení u odvětví s větším sklonem k radikalismu [textilní průmysl, hornictví].

Vedle vnitřních politických procesů v sociální demokracii měly vliv na radikalizaci dělnictva události vnější. K radikalizaci dělnictva na konci první světové války přispěla březnová (únorová) i listopadová (říjnová) ruská revoluce z roku 1917 a především jejich hesla o míru, právu národů na sebeurčení a socializaci ekonomiky a obecně celé společnosti. K tomu musíme přičíst silnou tradici slovanské vzájemnosti, která přispěla k tomu, že zde byla ruská revoluce přijímána s větším nadšením, než tomu bylo jinde.

Postoj sociální demokracie v období první světové války doznal značných proměn. Od austromarxismu, který měl smířlivý postoj k existenci monarchie a jehož zastáncem byl Bohumír Šmeral, se v průběhu roku 1917 ztotožnila s ideou samostatného státu. Tuto linii reprezentoval například Gustav Habrman nebo František Modráček. I tento obrat, který dočasně Šmerala oslabil, přispěl k tomu, že se v říjnu 1918 stala sociální demokracie jednou z nejvýznamnějších politických sil. Nejprve dne 14. října, kdy společně s národními socialisty organizovala v rámci Socialistické rady generální stávkou proti vývozu potravin z českých zemí. Na některých místech [Brandýs nad Labem, Písek] se řečníci nechávali strhnout k tomu, že četli provolání o vzniku samostatné republiky, ale k převzetí moci reálně nikde nedošlo. Zásadní

zlom přišel až o dva týdny později a sociální demokrat František Soukup se stal jedním z „mužů 28. října“ a záhy poté i prvním ministrem spravedlnosti Československa.

V NOVÉM STÁTĚ

Sociální demokracie vstoupila do vlády a snažila se prosadit maximum ze svého programu. Hovořilo se o rozsáhlé socializaci [dobový výraz pro znárodnění], byla uzákoněna osmihodinová pracovní doba. Své prvenství potvrdila Československá sociálně demokratická strana dělnická, jak zněl její oficiální název, v obecních volbách v červnu 1919. Svůj úspěch strana stvrdila i ve volbách parlamentních v dubnu 1920. Z tohoto pohledu by se mohlo zdát, že šlo o stranu úspěšnou, ale ve skutečnosti byla zmitána soupeřením dvou křídel, z nichž to levicové nabývalo na síle. Jeho posilování odráželo názory značné části členské základny, která nebyla spokojena s parlamentní politikou strany, požadovala splnění slibů z konce roku 1918. Jednota, která panovala v době založení Československa a která tento čin prezentovala jako první krok na cestě k socialismu, se postupně vytrácela. Koncem roku 1919 se sociální demokracie rozdělila na dva proudy. Na jedné straně marxistická levice požadující pro dělnictvo politiku nezávislou na buržoazních stranách a na druhé straně pravicové křídlo, které se staví na obranu republiky. Pravicové vedení postupem doby

oslabovalo a deset dnů před plánovaným stranickým sjezdem v září 1920 rozhodlo o jeho odložení na prosinec. Levice však sjezd uspořádala a ukázala tak svoji sílu. Přestože se v této době těšila podpoře většiny členské základny, tak ve vedení strany tomu bylo jinak. Právce se pustila v prosinci 1920 do předem prohraného pokusu o izolaci levice.

GENERÁLNÍ STÁVKA 1920

Do otevřeného střetu se nechtělo žádné ze skupin v sociální demokracii – a to z toho důvodu, že nikdo nechtěl překročit hranice zákonnosti. Přesto k němu došlo; v publikacích staršího data je nazýván „bojem o Lidový dům.“ Lidový dům v Praze v Hybernské ulici byl sídlem strany a oficiálně byl majetkem předsedy Antonína Němce. Nacházela se v něm tiskárna Rudého práva, nového tiskového orgánu levice [vycházel od 21. září 1920]. Této tiskárně předseda strany Antonín Němec vypověděl smlouvu

a dne 9. prosince 1920 vedení strany požádalo o vrácení svého majetku a povolalo policii. Ta Lidový dům obsadila a vyváděla z něj reprezentanty levice. Tento incident se stal rozbuškou a již následujícího dne se ve městech konaly pouliční demonstrace. Výkonný výbor sociálně demokratické levice si uvědomoval, že argument obsazení Lidového domu by neoslovil a nepřiměl k mobilizaci větší část členů, a proto vydal prohlášení, kde formuloval základní sociální a politické požadavky za které se stavěl (navrácení Lidového domu, zvýšení mezd, kontrola nad zásobováním, vydání nevyužitých bytů, úplná tisková svoboda, odstoupení vlády aj.). Generální stávka se mezi 10. až 16. prosincem 1920 rozšířila do mnoha měst a často měla podobu povstání. Jako příklad lze uvést průběh stávky v Oslavanech, kde protestující dav odzbrojil oddíl vojáků hlídajících poštu a později i vojáky na stanici. S kořistí několika stovek pušek a tisíce nábojů potom v podstatě bez výstřelu obsadil místní elektrárnu. Povolané

vojsko však rychle zavedlo pořádek a během celé oslavanské stávkky bylo jen devět zraněných. Stejně jako v Oslavanech, tak i na celorepublikové úrovni byla generální stávka potlačena, a to i za značné iniciativy úřednické vlády a prezidenta Masaryka, který vnímal její nebezpečí. Zatýkáním bylo postiženo více jak 3 000 stávkujících a protestujících. Generální stávka ukázala na sílu levice a znamenala definitivní rozkol mezi dvěma proudy v sociální demokracii.

21 PODMÍNEK KOMUNISTICKÉ INTERNACIONÁLY

V kontextu utváření komunistické strany v Československu je důležitá role Kominterny [nazývané také III. internacionála nebo Komunistická internacionála] a jejích 21 podmínek. Kominternu byla založena v březnu 1919 z Leninova popudu v Moskvě a jednalo se o organizaci, která měla koordinovat činnost komunistických stran ve světě a dle dobové terminologie se

Jsme komunisty!
Naše cesta a náš cíl.

Referát soudruha Bořumíra Šmerala, proslouvený v neděli na sledu strany.

lem jednání historického čtrnáctého
se naše strana v neděli prohlásila
komunistickou, byly referáty soudr.
a soudr. Doležala. Přidáme
i první, zitra otkisneme druhý, pak
udeme uveřejňovat čtení písemný zá-
tět a celém jednání. Každý soudruh
to čítá uschová. Přednesené refe-
e k tomu, aby byly čteny a učí-
tem diskusí na plénačních schů-
sací.

bo nesprávnost našeho dosavadního postupu. Kdybychom poznali, že vnitřní vývoj československého proletariátu zůstal smutně na stupni, jehož dosáhlo revoluční hnutí dělnické v našem okolí, nevážili bychom to přiznat, vyvodili z toho důsledky a dosazovali metodu hudební strany revisiovní. Kdybychom však mohli na položenou otázku s čítným svědomím odpovědět kladně, pak nesetři bychom od dosavadní linie ustoupit v poslední chvíli, kdy po ní má dospět naše dělnická hnutí k závěrečnému meštem, k ustavení se ve stranu komunistickou. Nesmíme bychom přitom, aby vlivy, které dosavadní "vývoj s námi přinesl neprospěšný a nepříznivý a které proto nemohou naši domácí situaci při nejlepší vůli oddat, chýli snad v poslední chvíli zřikovat naši dosavadní taktiku budování strany taktickými radami, vycházejícími z jiného základního nazírání.

lozské v Německu a v něm. Rako-
maršáka v Uhrách byla diskreditová-
nou porádkou, česká buržoazie upevnila
sice právě 23. října, stojíc v čele národně
buzení. Proto až měl jít, a nás
jinou situaci, než v okolních státech, ač
hospodářsko-sociální struktura jest po-
témto poměrně, kdy a nás nemohlo
je stupně před bezprostředním výbuch
revoluce a kdy tudíž nemusila býti i
komunistická strana v takovém spěchem
př. v Rakousku, v Německu a v
kde bojuje se státní mašinérie buržoazie
byla jedním úderem rozbita a kde ta
komunistickou stranou, byť i kvantitě
patrnou, ležely velmi vážné úkoly, v i-
měrech zvolni jsme metodu pozvolného
ke komunistické straně. Tato metoda

měla stát „generálním štábem světové revoluce“. Oficiálně byla na sovětské politice nezávislá, českoslovenští komunisté v ní měli své zastoupení. Postupem doby se mnohem více stala prodlouženou rukou sovětské zahraniční politiky. Poslušnost vůči Kominterně se v následujících letech stala jedním z měřítek správnosti [z pohledu Moskvy] komunistické politiky. Vzepření se její politice znamenalo pro případné kritiky vyloučení z komunistické strany a jejich dehonestaci v komunistickém tisku, jak se v meziválečném Československu několikrát stalo.

21 podmínek Kominterny bylo schváleno na druhém kongresu této organizace v červenci 1920. Frakce či strana, která na tyto podmínky přistoupila, se zavazovala mimo jiné k tomu, že ze svých organizací odstraní reformisty a nahradí je komunisty, že bude šířit propagandu v armádě, na venkově nebo v odborech, že bude propagovat revoluční nastolení moci, vybuduje stranu na principech přísného centralismu, vykoná průběžně očistu členské základny, ve svém tisku bude uveřejňovat důležité dokumenty Kominterny atd. V následujících letech se mělo ukázat, že se mnoho z těchto

bodů neobejde bez komplikací. Podřízení Kominterně byla specifikem KSČ v československé politice. Komunisté se považovali za sekci Kominterny, čímž naznačovali, že jsou řízeni z Moskvy. V neposlední řadě uvedme, že ze strany Kominterny proudily do ČSR finanční prostředky.

VZNIK OD PERIFERII

KSČ vznikala od periferií, tedy od národnostních menšin směrem k centru politického života v zemi. Komunisté na Slovensku byli ovlivněni událostmi maďarské revoluce roku 1919, ruské komunistické hnutí se vyvíjelo pod velkým vlivem ruské říjnové revoluce roku 1917, němečtí komunisté v pohraničí udržovali styky spíše s komunistickým hnutím německým a rakouským. Mezi přední postavy levicového proudu sociální demokracie patřil Bohumír Šmeral, pro kterého to byla vítaná příležitost k opuštění své izolace. Z německých osobností jmenujme například Karla Kreibicha. Květnový sjezd roku 1921 založil Československou komunistickou stranu, ale sloučení všech komunistických organizací dovršil až slučovací sjezd, který se konal z popudu Kominterny na podzim. Jedna z podmínek Kominterny totiž jasně stanovovala, že v jednom státě musí existovat jedna komunistická strana.

Domácí tradice politického stranictví přispěla k tomu, že se z komunistické strany stala strana masová, a nikoliv sekta na periferii politického spektra. Na počet obyvatel se stala KSČ nejpočetnější komunistickou stranou na světě a v absolutních číslech zaujímala třetí příčku za stranou ruskou a německou. Dle odhadů měla komunistická strana v květnu 1921 350 000 členů. Do nově vzniklé strany přestoupily dvě třetiny členů sociální demokracie. Počet členů klesal a ustálil se v polovině 20. let na 100 000 členech. Výjimečnost strany spočívala v tom, že otevřeně přiznávala, že je pouhou sekci Kominterny. Dalším specifikem bylo to, že KSČ patřila mezi jedinou mnohonárodnostní politickou stranou v Československu.

Utlužení vlivu Kominterny se projevilo především od poloviny 20. let a definitivně bylo stvrzeno nástupem Klementa Gottwalda do čela strany na V. sjezdu v roce 1929. Sjezd také znamenal vyloučení všech názorových oponentů.

NEOLIBERÁLNÍ KAPITALISMUS IMPLODUJE: GLOBÁLNÍ KAPITALISMUS A KRAJNÍ PRAVICE DNES

ALEX CALLINICOS

Dynamika fašismu, zejména v nejčistším případě nacionálního socialismu, zahrnovala zejména: i) politický styl slibující revoluční rozchod se současností, ii) ideologii stavící do protikladu rasově definované „národní společenství“ vůči destruktivním cizákům, obzvláště „kosmopolitnímu židovskému finančnímu kapitálu“ a charakterizované zhoubným antimarxismem, iii) vytvoření masového hnutí s polovojskavým křídlem, rekrutovaným zejména z řad maloburžoazie (drobných živnostníků, v obecnější rovině drobných producentů, relativně privilegovaného „salariaátu“ meziválečných let a odborníků; iv) dynamiku radikalizace, která se u moci naplno projevila nacistickým pokusem vyhladit Židy v Evropě.¹

Fašistická masová hnutí, stmelená a poháněná zpátečnickou utopickou ideologií, poskytla impuls potřebný k rozdrčení a atomizaci organizované dělnické třídy. Přesto, a to je třeba zdůraznit, se dostala k moci díky podpoře, byť neochotné, vládnoucí třídy. Ani Mussolini, ani Hitler nevyhráli svobodné volby, i když se oba dostali do úřadu ústavní cestou. Poté přistoupili k rozdrčení levice a soustředili moc ve svých rukou, přičemž Hitler tak učinil obzvláště rychle a brutálně v „Machtergreifungu“ (uchvácení moci) během jara 1933. Fašismus u moci tak kombinuje kontrarevoluci shora i zdola.

Vztah mezi národním socialismem a německým kapitálem je možno nejlépe charakterizovat jako konfliktní partnerství. Byl založen na omezené konvergenci zájmů nacistů a částí německého kapitálu (zejména toho spojeného s těžkým průmyslem), které sdílely společné cíle, zejména zničení organizované dělnické třídy a imperiální program expanze na Východ.

SOUČASNÁ KRAJNÍ PRAVICE A „PERMANENTNÍ KATASTROFA“

Tento historický náčrt poskytuje srovnávací test pro pochopení současnosti – ne proto, že by se historie opakovala, ale protože nám pomáhá určit, co je v současnosti jiné, stejně jako to, co je (nebo by mohlo být) stejné.

1 Viz přehled v knize Roberta Paxtona *Anatomie fašismu*. Praha, 2007

Současné období není charakterizováno tak proměnlivým geopolitickým soupeřením, jaké představovala éra klasického imperialismu v letech 1870 až 1945. Jde spíše o to, že USA, jako kapitalistický stát, který je hegemonem od roku 1945, zažívá dlouhý pokles svého podílu na globálním HDP a utrpěl těžkou geopolitickou porážku v důsledku neúspěšných okupací Afghánistánu a Iráku. Nástup Číny do čela výrobní a exportní ekonomiky a její rostoucí vojenské kapacity přitom představují nejzávažnější výzvu, již americká hegemonie dosud čelila.

Pomalý růst poháněný finance-mi, který se ještě zhoršil rostoucí krizí ve vztahu lidstva k přírodě: Režim neoliberální hospodářské politiky, zavedený v 80. letech a zahrnující především globální restrukturalizaci výroby a deregulaci financí, nedokázal překonat krizi ziskovosti, která se v 60. a 70. letech vyvinula ve vyspělých kapitalistických státech. Výsledkem je to, co Michael Roberts nazývá „dlouhou hospodářskou krizí“, při níž i poměrně nízká tempa růstu dosažená v USA a Evropě od doby globální finanční krize závisela na obrovských přísunech levných úvěrových peněz ze strany nejvýznamnějších centrálních bank.²

Řada hnutí a povstání vyprovokovaných neoliberálním se střetává s rozvojem reakčních hnutí. Stále ničivější povaha neoliberálního kapitalismu od konce 90. let minulého století vyvolala jev, který Joseph Choonara popisuje jako tři cykly revolty zleva. Za prvé, vzpoura Zapatistů v Mexiku a další povstání proti neoliberalismu na Jihu, především v Bolívii, jakož i mezinárodní hnutí za jinou globalizaci a odpor proti válce v Iráku [1994–2005]; za druhé, arabská povstání, okupace náměstí v Řecku a ve Španělsku a okupace Wall Street [2011]; a za třetí, „nový cyklus revolty“, který začal na jaře 2019 – povstání v Alžírsku a Súdánu a masové protesty v Hongkongu, Chile, Ekvádoru, Kolumbii, Libanonu, Haiti, Guineji, Kazachstánu, Iráku, Íránu, Francii a Katalánsku.³

2 Roberts, *Long Depression*, Haymarket, 2016

3 Choonara, Joseph, 2019, „A New Cycle of Revolt“, *International Socialism* 165 (winter), <http://isj.org>.

Tento cyklus přežil vypuknutí pandemie díky hnutí Black Lives Matter, kterému se v létě 2020 dostalo celosvětové vlny solidarity. Proti těmto hnutím však stojí globální vzestup krajní pravice, příznačné nejen volebními průlomy (Módí, Trump a Bolsonaro), ale i sledem státních převratů v Egyptě [2013], Thajsku [2014], Bolívii [2019] a nyní Myanmaru [2021].

Abych to shrnul: neoliberální verze kapitalismu se hrouť uprostřed mnohazměrné krize, která je současně hospodářská, politická i biologická. Závažnost této několikanásobné krize chápe přinejmenším část západní vládnoucí třídy. Janet Yellenová, poté, co se ujala funkce Bidenovy ministryně financí, napsala svým zaměstnancům: „Pokud jste v posledních týdnech poslouchali prezidenta Bidena, slyšeli jste ho hovořit o ‚čtyřech historických krizích‘. COVID-19 je jednou z nich... Země také čelí klimatické krizi, krizi systémového rasismu a hospodářské krizi, která se rozvíjí už padesát let.“⁴

Výsledkem je krize hegemonie: rozklad dominantních forem buržoazní vlády.⁵ Přesto nedošlo k žádnému průlomu směrem vlevo a ničemu ani vzdáleně srovnatelnému s ruskou revolucí z října 1917. Nejbližší byla egyptská revoluce ze dne 25. ledna 2011, v níž politická opozice proti diktátorskému Mubarakovu režimu splýnula s nespokojeností způsobenou ekonomickými a sociálními dopady neoliberalismu a globální finanční krize. To vyvolalo povstání, které začalo u mladých lidí, ale přitáhlo dělnickou třídu s dlouhou bojovnou tradicí.⁶ To však rozdrtil vojenský převrat, který 3. července 2013 zahájil polní maršál

[uk/a-new-cycle-of-revolt](http://isj.org.uk/a-new-cycle-of-revolt)

4 S Department of the Treasury, 2021, „Day One Message to Staff from Secretary of the United States Department of the Treasury Janet L. Yellen“ (26 January), <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0003>

5 Palheta, Ugo, 2018, *La possibilité du fascisme: France, le trajectoire du désastre (La Découverte)*. kapitola 2

6 Callinicos, Alex, 2011, „The Return of the Arab Revolution“, *International Socialism* 130 (spring), <http://isj.org.uk/the-return-of-the-arab-revolution>

Abdal Fattáh Sísí, jenž nastolil ještě brutálnější a represivnější diktaturu, než byla ta Mubarakova.

Na globálním Severu došly pravděpodobně nejdál boje proti úsporným opatřením zavedeným Evropskou unií v letech 2010-12 v Řecku. To vedlo k volebnímu vítězství levicové strany Syriza v lednu 2015, avšak její vůdce, premiér Alexis Tsipras kapituloval před Bruslem a Berlínem o šest měsíců později. Inspirující vzednutí na reformní levici vedené Berniem Sandersem v USA a Jeremym Corbynem v Británii skončily volební porážkou. Významnou výjimkou však zůstává Irsko, kde se radikální levice People Before Profit rozvíjí na obou stranách hranice - což je velmi důležitý vývoj vzhledem k tomu, jak Brexit destabilizuje sto let staré rozdělení ostrova.

To je kontext, v němž výzvam proti stávajícímu řádu dominuje krajní pravice. Krajně pravicové proudy se v posledních několika letech velkolepě rozrostly díky nahromaděné nespokojenosti z neoliberálního období, umocněné hospodářským strádáním a rozvratem způsobeným globální finanční krizí. Těmto proudům se podařilo nasměrovat výsledný hněv, alespoň v určitých částech obyvatelstva, na jednu stranu na „kosmopolitní elitu“ a na druhou stranu na migranty a uprchlíky. V rétorickém prosazování pracovních míst a blahobytu proti globalizaci, jak říká Walden Bello, „pravice snědla levici oběd“.⁷

To, co Tárik Alí nazývá neoliberálním „extrémním středem“, ať už ve své konzervativní či sociálnědemokratické podobě, se ocitlo pod tlakem voličů.

Nicméně se v žádném smyslu nejedná o prosté opakování toho, co se dělo mezi světovými válkami. Můžeme identifikovat čtyři klíčové rozdíly mezi tehdejší a současnou dobou. Prvním je širší společenský kontext, v němž se objevila dnešní krajní pravice. Na globálním Severu byla krajní pravice méně otevřeně kontrarevoluční, méně reagovala na pokrok levice než ve dvacátých a třicátých letech. Poslední velký glo-

bální vzestup v bojích pracujících na přelomu šedesátých a sedmdesátých let podnítil neoliberální snahu posunout rovnováhu třídních sil zpět ve prospěch kapitálu.⁸

To, čeho jsme dnes svědky, je rozpad neoliberálního řádu bez - zatím - dostatečně silného tažení dělnických bojů zdola, které by tak nabídly progresivní alternativu schopnou zaujmout představivost mas. To umožnilo krajní pravici těžit z nespokojenosti a hněvu vyvolaných četnými dysfunkcemi statu quo.

Když svůj pohled zaměříme globálně, obraz se poněkud změní. Vidíme například v Asii vzestup toho, co Priya Chacko a Kanishka Jayasuriya nazývají „autoritářským etatismem“. To je koncept, který převzali od Poulantzase, pro kterého to znamenalo „intenzivnější státní kontrolu nad všemi sférami socioekonomického života kombinovanou s radikálním úpadkem institucí politické demokracie a s drakonickým a mnohostranným omezováním takzvaných „formálních“ svobod“.⁹

Jak zdůrazňují Chacko a Jayasuriya, dobrým příkladem tohoto procesu je BJP v Indii. Strana Bharatiya Janata [Indická lidová strana, BJP] je volebně mimořádně úspěšnou hinduistickou šovinistickou stranou, jejímž jádrem je fašistická Rashtriya swayamsevak sangh [Národní svaz dobrovolníků, RSS], jejíž zakladatelé dávali jasně najevo svůj obdiv k Hitlerovi. BJP dokázala využít rozpadu základny historického nacionalistického Indického národního kongresu díky neoliberálním politikám, jichž byla průkopníkem. Dále je tu to, co Bello nazývá „fašistickým originálem“, Rodrigo Duterte, který získal filipínský úřad prezidenta na základě programu boje proti kriminalitě, a na vlně všeobecného odporu proti desítkám let neúspěšného neoliberalismu inspiroval k vraždě tisíců uživatelů drog. Příklady jsou i mimo Asii, především v Brazílii. Tam mohl Bolsonaro těžit z rozpadu vlády Strany pracujících (PT) pod vlivem globální finanční

krize a z podílu PT na všudypřítomné korupci brazilské politické elity.¹⁰

Do tohoto schématu zapadá i Sísího puč v Egyptě. Předcházela mu dne 30. června 2013 obrovská demonstrace středních vrstev proti předsedovi Muslimského bratrstva Muhammadu Mursímu. Tu částečně mobilizovali vůdci, kteří byli spojení levice, zejména násirista Hamdín Sabahi, hlavní kandidát levice v prezidentských volbách v roce 2012, a nezávislý odborář Kamal Abu Aita. Sísí k svržení Mursího nepoužil jen vojenskou sílu; konflikt koncipoval jako konflikt mezi sekularismem a islamismem, což je past, do níž padla velká část levice.¹¹ Těžil také z finanční podpory autokracií z Perského zálivu, nejmocnějších kapitalistů v regionu.

Nicméně vidíme, že rudá řeka revolty mnohem silněji teče na globálním Jihu. Nejvýraznějším příkladem jsou arabská povstání - revoluční proces, který pokračuje otřesy v Alžírsku a Súdánu, navzdory porážce v Egyptě a Sýrii. Vezměme si však případ Bolívie, která v posledních 20 letech zažila dvě masová povstání, která v letech 2003 a 2005 sesadila neoliberální prezidenty, v roce 2006 zvolení levicové vlády vedené Evem Moralesem z Hnutí za socialismus [Movimiento al Socialismo, MAS] a založené na domorodých chudých pracujících, v říjnu 2019 pravicový převrat a o rok později prezidentské vítězství Luise Arceho z MAS. Zde existuje velmi přímá souhra revoluce a kontrarevoluce. Podobně i indické farmářské hnutí z roku 2021 podniklo ve velkém militantní přímé akce, v nichž se střetlo nejen s pořádkovou policií, ale i s fašistickými hrdlořezy Módího RSS.

Druhým klíčovým rozdílem mezi krajní pravíci v meziválečném období a dneškem je výrazný posun v ideologii reakce. Klíčovým prvkem krajně pravicové ideologie je dnes islamo-fobie. V jednom důležitém článku Ed Pertwee identifikuje nadnárodní oblast protimuslimské politické akce známou jako „protidžihád“:

„Politická geografie kontradikce je především transatlantická... Pestrost bílého nacionalismu pěst-

7 Bello, Walden, 2019, Counterrevolution: The Global Rise of the Far Right (Practical Action Publishing)., 2019, s166. Jedná se velmi hodnotnou a informativní studii současné evropské krajní pravice, zejména jejího fašistického křídla.

8 Harman, Chris, 1988, The Fire Last Time: 1968 and After (Bookmarks) a Harvey, David, 2005, A Short History of Neoliberalism (Oxford University Press).

9 Poulantzas, Nicos, 1980, State, Power, Socialism (Verso), část čtyři.

10 Bello, Walden, 2019, Counterrevolution: The Global Rise of the Far Right (Practical Action Publishing). Kapitoly 6 a 7 a doslov.

11 Díky Johnu Rosovi za tento zásadní bod.

vaného v rámci kontradikcí byla v době, kdy se poprvé objevila, neotřelá. Hitlerovskou filosofii dějin jako darwinistického boje mezi různými biologickými "rasami", v níž byl Žid považován za antitezi arije, nahradilo kulturalistické melodrama agnostického boje mezi radikálně nesouměřitelnými "civilizacemi", v němž byl "islám" považován za mladistvou a mužnou antitezi skomírající slupky "židovsko-křesťanského Západu". Vliv těchto myšlenek na krajně pravicové skupiny v Evropě, Severní Americe a Australasii, a zejména na trumpovský republikanismus, lze jen těžko přeceňovat.¹²

Zde vidíme spojení mezi současnou krajní pravíci a imperialismem. Islamofobie získala své hluboké ukotvení v západních společnostech v důsledku „války proti terorismu“, kterou rozpoutali George W. Bush a Tony Blair ve svém neúspěšném pokusu o upevnění americké nadvlády nad Blízkým východem. Krajně pravicovou verzí je radikalizace státu a médií zaměřených na muslimy jako na „vnitřní nepřátele“. Rasistická stereotypizace muslimů jsou reakcí na ozbrojený odpor a masová povstání, která oslabila sevření Blízkého východu a v severní Africe západním imperialismem. Část krajní pravice se odklonila od své tradiční podpory podřízení žen, čímž chtěla zdůraznit údajnou neslučitelnost mezi islámem a „západními hodnotami“.¹³

Pertwee však tvrdí, že současná krajně pravicová diskurzy jsou silně spřízněny s „revolučně konzervativními“ ideologiemi meziválečného fašismu, a zejména s romantickou nostalgií po mytologizované minulosti. „Mají společnou kontrarevoluční časovou strukturu s mýtickou minulostí mobilizovanou k legitimním projektům kulturní očisty v současnosti.“ Pertwee rozlišuje mezi „protidžihádem“ samotným, „trumpovskými republikány“ a „zapísašnými rasisty a misogyny z alt-right“ a tvrdí:

Tato kontrarevoluční časová struktura je také tím, co všechny tři tendence staví do těsné blízkosti "klasického" fašismu a nacismu... Dnes je tato kontrarevoluční časová struktura vepsána do trumpovského sloganu "Učiňme Ameriku znovu velkou".¹⁴

Kromě toho existuje kontinuita v obsahu krajně pravicové ideologie: i) nevráživost vůči levici zůstává důležitým prvkem, už proto, že kulturní rozpad západních společností, který údajně umožnil jejich islamizaci, je typicky vystopován do 60. let. Trumpovo osočování demokratů jako socialistů a útoky na Kritickou teorii rasy jsou příznačné pro přetrvávající anti-marxismus. V Latinské Americe se tradiční antikomunismus prolíná s tím, co by se po vzoru Pierra Bourdieu dalo nazvat třídním rasismem namířeným proti chudým původním obyvatelům, zejména v hnutích proti levicovým vládám v Bolívii a Venezuele; ii) antisemitismus zůstává důležitý zejména pro fašisty, protože jeho pokračující role je základem pseudokritiky kapitalismu, která lokalizuje zdroj problému nikoli v systému, ale v rozkladných účincích „kosmopolitního židovského finančního kapitálu“. Obě témata se prolínají v diskurzu o „kulturním marxismu“.

Třetím charakteristickým rysem současné krajní pravice je převaha rasisticko-populistických volebních stran, ačkoli i zde se nachází také nebezpečný a podstatný fašistický prvek. V Evropě je kontext velmi odlišný od 20. a 30. let, kdy se autoritářské režimy vyvíjely převážně jako rozšíření dominance tradičních agrárních elit. Rekonstrukce západní Evropy po roce 1945 v režii USA poskytla liberálnímu kapitalismu mnohem stabilnější základnu, a to především díky rozvoji fordistické masové výroby a úspěšných sociálních států. To bylo posíleno procesem evropské integrace, který prosazoval i Washington.¹⁵

Státně kapitalistické režimy instalované Rudou armádou na druhé straně železné opony ve východní

a střední Evropě smetly staré třídy.¹⁶ Absorpce těchto států do západního neoliberalního kapitalistického řádu po revolucích v roce 1989 zahrnovala přijetí liberálně-demokratických ústav a začlenění do NATO a EU (opět pod patronátem USA). Rozpaky, které autoritářský příklon Polska a Maďarska způsobuje Bruselu, jsou známkou toho, že otevřená diktatura není [zatím] tolerovatelná.

Současná krajní pravice však stejně jako ve 20. a 30. letech představuje spektrum. Existují fašistická politická jádra, která se dokázala přestrojít za volebně úspěšné strany. Zaměřují se také na rasisticko-populistická témata, ale hledají radikální autoritářská řešení. Nejvýznamnější z nich jsou Rassemblement National (RN, dříve Front National) ve Francii, jejíž vůdkyně Marine Le Penová v současnosti dohání Emmanuela Macrona v průzkumech pro prezidentské volby v příštím roce, Svobodná strana v Rakousku, Švédští demokraté a Fratelli d'Italia („Bratři Itálie“).

Čtvrtým charakteristickým prvkem současné krajní pravice je skutečnost, že ačkoliv těžší z nespokojenosti s neoliberalismem, postrádá výrazný ekonomický program.

Jak tento přehled naznačuje, hranice mezi mainstreamovými konzervativními, krajně pravicovými a přímo fašistickými formacemi jsou velmi rozostřené. Tato beztvorost je nevyhnutelná, zejména v rychle se vyvíjející situaci, kdy například hráči dříve vedlejších rolí jako Bolsonaro a Trump náhle udeřili ve velkém. To vede i tak vnímavého analytika, jako je Enzo Traverso, k tvrzení, že máme co do činění s „postfašismem“.

Traverso však silně podceňuje význam charakteristického druhu protimuslimského rasismu, který Pertwee rozeznává v současné krajně pravicové ideologii. V každém případě nejde ani tak o to určit, jakou nálepku přiřadit konkrétním formacím, ale spíše o pochopení současné krajní pravice jako dynamického silového pole, které se rychle mění. Fašismus na tomto poli působí jako gravitační síla nikoli primárně kvůli historickému odkazu různých formací, ale proto, že radikalizace pravice je v současnosti skutečnou politickou možností. Můžeme to vidět například

12 Pertwee, Ed, 2020, "Donald Trump, the Anti-Muslim Far Right and the New Conservative Revolution", *Ethnic and Racial Studies*, volume 43, issue 16, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870.2020.1749688>, s. 212-213

13 Orr, Judith, 2019, "Women and the Far Right", *International Socialism* 163 (léto), <http://isj.org.uk/women-and-the-far-right>

14 Pertwee, Ed, 2020, "Donald Trump, the Anti-Muslim Far Right and the New Conservative Revolution", *Ethnic and Racial Studies*, svazek 43, číslo 16, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870.2020.1749688>, s. 223-224.

15 Van der Pijl, Kees, 1984, *The Making of an Atlantic Ruling Class* (Verso).

16 Harman, Chris, 1983, *Class Struggles in Eastern Europe, 1945-83* (Pluto).

na frakčním boji mezi „národně-konzervativním“ a „národně-revolučním“ křídlem AfD.

SPJOJENÉ STÁTY: SLABÝ ČLÁNEK ŘETĚZU?

Může se zdát zvláštní popisovat USA jako slabý článek vyspělého kapitalistického světa. USA koneckonců zůstávají hegemonickým státem a jejich vojenské a finanční kapacity jsou nesrovnatelně větší než u jakéhokoli jiné politické formace. Nicméně je to myšlenka, kterou musíme po 6. lednu brát vážně. Zdá se, že v popředí stojí tři jevy:

Zprv ekonomické dopady neoliberalismu a globální finanční krize. Trumpovská rétorika „Učiňme Ameriku znovu velkou“ představuje USA jako oběť globalizace, což však není popis, který by uznávaly velké americké banky a korporace. Z globalizace výroby a ve finančnictví nástupu toho, co Peter Gowan nazval „režimem dolar-Wall Street“, nesmírně profitovaly.¹⁷

Pět IT gigantů, FAANG (Facebook, Amazon, Apple, Netflix a Google), navíc reprezentuje ambice USA dominovat budoucnosti kapitalismu a představuje významná esa Washingtonu v konfliktech s Pekingem i Bruselem.

Široké vrstvy obyvatel USA zažily v minulosti stlačování mezd, ztrátu velkého množství pracovních míst ve výrobě a ztrátu úspor a domů během globální finanční krize. Navíc řada jejich rodinných příslušníků byla zabita, zmrzačena a traumatizována v prohraných válkách na širším Blízkém východě. Tuto rozdílnost zkušeností [kdy se mnoho lépe placených bílých límečků mnohem skromněji podílí na prosperitě, které se těší velký kapitál] využili Trump a republikánská pravice.

Zadruhé nefunkční politické struktury stále více zvyhodňující republikány: Velký i malý kapitál těží z ústavy, kterou její tvůrci navrhli s cílem chránit majetek před vládou většiny. K tomu slouží řada mechanismů: prezident s exekutivními pravomocemi, který je i v éře všeobecného volebního práva stále volen nepřímo sborem volitelů; mimořádně silná, ale vysoce nereprezentativní horní komora [senát], v

17 Gowan, Peter, 1999, *The Global Gamble: Washington's Faustian Bid for World Dominance* (Verso).

níž mají státy stejné zastoupení bez ohledu na rozdíly v počtu obyvatel; a Nejvyšší soud složený ze soudců jmenovaných doživotně, jejichž moc ústavních arbitrů byla posílena patovou situací ve Washingtonu. Výsady kapitálu dále posílil povolební systém, který omezuje politickou soutěž na dvě hluboce prokapitalistické strany, a soudem potvrzené právo korporátních boháčů zaplavit ochotné politiky penězi. V posledních desetiletích Republikánská strana, která za posledních 30 let vyhrála jediné prezidentské volby, nemilosrdně používá manipulaci s hranicemi volebních obvodů a potlačování volebních preferencí, aby se uchýtila, zejména na úrovni jednotlivých států a v Kongresu. To vše bylo velmi výhodné pro kapitál, který kolonizoval všechny úrovně státu, ale výsledkem je politický systém, který je do značné míry odolný vůči lidovým hnutím, ať už jde o změnu v jakémkoliv směru.¹⁸

Poslední dvě demokratické administrativy [Billa Clintona v letech 1993 - 2001 a Baracka Obamy v letech 2009 - 2017] přitom fungovaly jako výkonní manažeři neoliberalního řádu, zklamaly své progresivnější stoupence a pomohly v roce 1994 republikánům obsadit obě komory Kongresu, Sněmovnu reprezentantů znovu v roce 2010 a Senát v roce 2014;

Zatřetí rasismus: Všechny vyspělé kapitalistické státy jsou strukturálně rasistické, ale nikde není rasový útlak tak výrazný jako v USA.

Porážka pokusu černochů a jejich bílých spojenců o obnovu Jihu po vítězství Unie v roce 1865 znamenala, že byla Afroameričanům odepřena formální právní a politická rovnost, kterou zaručovaly 14. a 15. dodatky ústavy.

Afroameričané stále zůstávají na dně socioekonomického žebříčku. Navíc jsou cílem systémového státního násilí, ať už co se týče střelby ze strany policie nebo masového věznění ve „vězeňsko-průmyslovém komplexu“, který Michelle Alexanderová označila za „další rasový kastovní systém v USA.“¹⁹

18 Lazare, Daniel, 1996, *The Frozen Republic: How the Constitution is Paralyzing Democracy* (Harcourt Brace).

19 Alexander, Michelle, 2010, *The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colourblindness* (The New Press).

Co se týče Trumpa, není to žádný fašista, ale dobrodruh, který své obchodní styky s celebritami a mediální slávu přetavil do zdání velkého bohatství a využil tento obraz k tomu, aby oslovil širší publikum pro svůj krajně pravicový výklad, že USA jsou podvedeny globalizací a konkrétně svými spojenci a Čínou.²⁰

I v Bílém domě však zůstával pro velký kapitál problematický. Jeho nejvýraznější hospodářská politika - obchodní války s Čínou a EU a repatriace globálních dodavatelských řetězců vyvinutých v neoliberalní éře - se přímo střetla se zájmy hlavních amerických nadnárodních korporací a bank.

Trumpova třídní základna pocházela odjinud, jak vysvětluje Mike Davis v brilantním nástinu sociální geografie trumpismu:

„Jestliže se Reagan dostal k moci jako spojenec historické protiodbové ofenzívy vedené Business Roundtable - koalici korporací Fortune 500 - Trump se dostal do Bílého domu díky lásce k Ježíši a nesourodé partě těch, které Sam Farber označuje za „lumpenkaptalisty“. Jistěže, zbrojní dodavatelé, energetický průmysl a Big Pharma platí poplatky Bílému domu, jak je tomu vždy, když jsou u moci republikáni. Dárcovská koalice, která financovala vzpouru proti Obamovi a sjednotila se za Trumpem po porážce Teda Cruze v primárkách v roce 2016, je však pro tradiční místa ekonomické moci značně okrajová. Kromě rodinných dynastií... jako jsou Kochovi, kteří tu jsou už od dob Barryho Goldwatera a Společnosti Johna Bircha, jsou Trumpovými klíčovými spojenci postindustriální loupeživí magnáti z vnitrozemí jako Grand Rapids, Wichita, Little Rock a Tulsa. Jejich jmění pochází z nemovitostí,

20 Viz detailní analýza Trumpa a jeho vztahu ke kapitálu a státu v Callinicos, Alex, 2016, „The End of the World News“, *International Socialism* 153 (zima), <http://isj.org.uk/end-of-the-world-news> a Callinicos, Alex, 2017, „The Neoliberal Order Begins to Crack“, *International Socialism* 154 (jaro), <http://isj.org.uk/the-neoliberal-order-begins-to-crack>. Existuje pronikavá freudo-marxistická analýza jeho politického stylu v Zaretsky, Eli, 2021, „The Big Lie“, *London Review of Books* blog (15 February), www.lrb.co.uk/blog/2021/february/the-big-lie.

soukromého kapitálu, kasin a služeb od soukromých armád až po řetězovou lichvu.“²¹

Z dlouhodobějšího hlediska však byl na Trumpovi významný ani ne tak jeho rozpolcený vztah k velkému kapitálu jako jeho proměna pravicové politiky v USA, počínaje tím, co Davis popisuje jako „jeho rychlé převzetí moci a nemilosrdné čistky v Republikánské straně v letech 2017-18... Trumpovou velkou výhodou byla jeho ohromující popularita u základny, šílenství běžně rozdmýchávané evangelikálními vůdci, Fox News a samozřejmě jeho nekonečnými tweety.“²²

Navíc dnes vidíme, že slavná republikánská základna není jen masou pasivních uctíváčů. Trump poskytl celostátní vedení, mediální pozornost a politickou legitimitu plejádě krajně pravicových skupinek, počínaje milicemi „vlastenců“, které se začaly objevovat v 90. letech, a konče konspiračními teoretiky z QAnonu. Pete Simi z Chapmanovy univerzity říká: „Trump je taková inkoustová skvrna, kde spousta těchto různých segmentů krajní pravice - a i hlavního proudu - je schopna si do něj promítnout své naděje, obavy, úzkosti a frustrace.“²³

Zde je důležité zdůraznit, že pro zúčastněné skupiny byl útok na Kapitol úspěchem, i když nezachránil Trumpovo prezidentování. I když se nyní proti „vzbouřencům“ nasazuje moc federální vlády, mučedníci, které FBI a soudy vytvoří, mohou živit mytologii kolem 6. ledna.

Útok na Kapitol nicméně vedl ke skutečné roztržce mezi Trumpem a americkou vládnoucí třídou. Jedna věc je být vulgárním rasistou a sexistickým tyranem, ale něco úplně jiného je podněcovat krajně pravicový dav ke zrušení ústavy; koneckonců tato ústava slouží kapitálu velmi dobře.

Z pohledu velkého kapitálu tedy Bidenova inaugurace znamenala vítaný návrat k normálu, neboť do úřadu nastoupila administrativa plná veteránů Obamova prezident-

ství. Nicméně, nikdo by si neměl nic namalovat. Trump otevřel Pandořinu skříňku, z níž by mohlo vzejít skutečné národní fašistické hnutí. Timothy Snyder rýsuje zřetelnou hranici:

„Právě teď je Republikánská strana koalicí dvou typů lidí: těch, kteří chtějí hrát hru v rámci systému [většina politiků, část voličů], a těch,

SOC SOL.CZ

kterí sní o jeho rozbití [několik politiků, mnoho voličů]. V lednu 2021 to bylo viditelné jako rozdíl mezi těmi republikány, kteří hájili současný systém s odůvodněním, že je zvýhodňuje, a těmi, kteří se jej snažili rozvrátit.

Republikáni během čtyř desetiletí od zvolení Ronalda Reagana překonali napětí mezi hráči a narušiteli tím, že vládli v opozici vůči vládě nebo volby označili za revoluci [Tea Party] nebo tvrdili, že se staví proti elitám. Narušitelé poskytují v tomto uspořádání hráčům krytí.“²⁴

Útok na Kapitol přivedl hráče - v čele s Pencem a McDonnellem - do otevřeného konfliktu s narušiteli: nejen samotného Trumpa, ale především Teda Cruze a Joshe Hawleyho, dva republikánské senátory, kteří vedli odpor v Kongresu proti potvrzení výsledků voleb. V poněkud analogickém duchu Davis tvrdí, že „Republikánská strana právě prošla nenapravitelným rozkolem“ mezi těmi, kdo upřednostňují „přeskupení moci uvnitř strany“ a „tradičnějšími kapitalistickými zájmovými skupinami, jako jsou Národní sdružení výrobců a Business Roundtable.“ Tvrdí, že „skuteční trumpisté se stali de facto

třetí stranou, která se opevnila ve Sněmovně reprezentantů.“²⁵

Nejdůležitější otázkou zde není, zda se těmito dvěma frakcím podaří nějak držet pohromadě. Volební síla „pravých trumpistů“ je silnou motivací k tomu, aby se nerozdělili. V nechvalně známém průzkumu YouGov ze 7. ledna 45 procent republikánů podpořilo útok na Kapitol.²⁶ V průzkumu mezi 23. a 25. lednem 81 procent republikánských voličů uvedlo, že na Trumpa mají stále pozitivní názor.²⁷ Trumpovo odvolání podpořilo jen 13 procent republikánů, oproti 92 procentům demokratů a 52 procentům nezávislých.²⁸

Analýza těch, kdo čelí obviněním spojeným s útokem na Kapitol, naznačuje, že „povstalci“ se rekrutovali především z živořící maloburžoazie. Podle deníku Washington Post „téměř 60 procent... vykazovalo známky předchozích finančních potíží, včetně bankrotů, oznámení o vystěhování či exekuci, nedobytných dluhů či nezaplacených daní v posledních dvou desetiletích.“ Kolem 40 procent tvořili živnostníci nebo bílé límečky.²⁹

Trumpovy zastánce v Kongresu bezpochyby motivují především jejich vlastní politické ambice a zejména přitažlivost, kterou jim dodává velikost a nasazení jeho základny. Aby však uspokojili tuto základnu, musí napodobit Trumpovu polarizující

25 Davis, Mike, 2021, „Riot on the Hill“ (7 January), New Left Review, <https://newleftreview.org/sidecar/posts/riot-on-the-hill>

26 The Economist, 2021, „Nearly Half of Republicans Support the Invasion of the US Capitol“ (7 ledna), www.economist.com/graphic-detail/2021/01/07/nearly-half-of-republicans-support-the-invasion-of-the-us-capitol

27 Durkee, Alison, 2021, „Trump's Popularity with GOP Bounces Back after Capitol Attack, Polls Finds“ (27 ledna), www.forbes.com/sites/alisondurkee/2021/01/27/trump-popularity-with-gop-bounces-back-after-capitol-attack-poll-finds/?sh=6381e1711806

28 Fedor, Lauren, 2021, „Impeachment Dilemma: Republicans Rally behind Trump before Senate Trial“, Financial Times (7 únor).

29 Frankel, Todd C, 2021, „A Majority of the People Arrested for Capitol Riot had a History of Financial Trouble“, Washington Post (10 únor).

21 Davis, Mike, 2020, „Trench Warfare: Notes on the 2020 Election“, New Left Review, 11/126 (listopad/prosinec), <https://newleftreview.org/issues/ii126/articles/mike-davis-trench-warfare>.

22 tamtéž

23 Chaffin, Joshua, 2021, „How the Far Right Fell into Line behind Donald Trump“, Financial Times (18 January).

24 Snyder, Timothy, 2021, „The American Abyss“, New York Times (9 January).

rétoriku. Sám Trump dal jasně najevo, že se drží stranou, když vystoupil 28. února na konferenci Konzervativní politické akce, vyloučil třetí stranu a naznačil další prezidentskou kandidaturu. Tím se narušitelé dostanou do dalšího konfliktu s hráči, kteří se chtějí držet blízko velkého kapitálu.

Výsledné politické a ideologické boje mohou nabídnout prostor ryze fašistickým silám. Doposud se těmito silám nepodařilo vytvořit věrohodné národní vedení. Dříve či později se však unaví závislostí na rozmarech nevyzpytatelného a egoistického pseudomiliardáře, natož na zjevnějším oportunismu slizounů, jako jsou Hawley a Cruz.

Prozatím mohou fašisté nadále těžit ze svého prosazování krajně pravicových témat. Kontinuita Clintonovy a Obamovy administrativy ve Washingtonu přitom bezpochyby nabídne nové příležitosti pro celou krajní pravici.

Odpor korporací k útoku na Kapitál podtrhuje, že situace není stejná jako v Itálii na počátku dvacátých let nebo v Německu o deset let později. Velký kapitál není natolik zoufalý, aby sázel na autoritářská řešení, natož na fašismus, a to ani v USA, ani v Evropě. Proč by měl? Vůdci organizovaných pracujících se podvolili neoliberální ofenzivě minulé generace a chabě reagovali na ničivé útoky na pracovní místa, mzdy, podmínky, bezpečnost - vlastně život samotný - které se objevily po vypuknutí pandemie.

Nicméně existují dva důvody, proč nereagovat s uspokojením na současnou neochotu velkého kapitálu podporovat krajně pravicové autoritářství. Zaprvé, situace se může dále zhoršovat, zejména v případě USA. Rana Forooharová ze CNN a Financial Times předložila tuto fascijní prognózu, spojující bitcoinovou bublinu, úpadek impéria z 6. ledna a politiku snadných peněz Federálního rezervního fondu:

„Vzestup popularity vysoce nestabilních kryptoměn, jako je bitcoin ... by bylo lepší interpretovat jako raný signál nového světového řádu, v němž USA a dolar budou hrát méně významnou roli... Vzestup bitcoinu odráží přesvědčení některých částí investorské komunity, že USA se na konec budou určitým způsobem podobat výmarskému Německu, neboť po finanční krizi v roce 2008 měnová politika zaměřená na stabilizaci trhů

ustupuje monetizaci rostoucího amerického dluhového zatížení.“³⁰

Závažnost čtených krizí, jimž dnes čelí kapitalismus, může podnítit část vládnoucí třídy k ještě brutálnějšímu útoku na pracující a k pokusu využít dostatečně mocného fašistického hnutí k posílení tohoto útoku. Už dnes vidíme to, co Ugo Palheta nazývá „autoritářským přitvrzováním“ liberálních kapitalistických států. Francie pod Macronovým vedením je pozoruhodným příkladem s přemírou represivních opatření a ideologickou ofenzivou proti absurdní směsce „islamo-levičáctví“.³¹

Zákon o policii, prosazovaný Johnsonovou vládou, a útoky na migranty jsou součástí téhož procesu. Klasickým argumentem antifašistů za posledních 50 let je, že nás historie učí, že se musíme zmobilizovat proti fašistům, jakmile se objeví, a snažit se je rozdrtit, než se stanou příliš mocnými na to, abychom je mohli porazit.

Za druhé existuje nebezpečí sebenaplňujícího se proroctví: krajní pravici se může podařit dostatečně destabilizovat politický systém, aby část vládnoucí třídy začala vítat fašisty jako sílu schopnou obnovit pořádek. Kvaziimploze, jimiž od roku 2016 trpí americká a britská politika, ilustrují, jak zjevně malé změny ve složitém systému mohou rozpoutat náhlou a ohromující transformaci.

BOJ S FAŠISMEM ZDOLA

Paul Mason má tedy pravdu: „Musíme tomu čelit. Existuje plebejská masová základna amerického fašismu a Trump se ji rozhodl vést, přestože jeho vlastní politický projekt

a modus operandi nebyly zpočátku fašistické, a přestože mezi mainstreamovou korporátní elitou má tento projekt mizivou podporu.“³²

Výzvou pro radikální a revoluční levici - nejen v USA, ale i v mezinárodním měřítku - je otázka, jak proti této stále nebezpečnější a naléhavější hrozbě bojovat. Masonovou strategií je zvýšit represivní schopnosti státu a spojit se s liberálním středem:

„Chápu leninský postoj: stát je ramenem buržoazie, chceme ho rozdrtit. Ale ve 20. století, tváří v tvář fašismu, všechny marxistické strany, které se ocitly na přijímacím konci, zjistily, že: a) antifašistické násilí nestačí - nemůže se vyrovnat fašistickému násilí v jeho útočném, mobilním, rtuťovitým charakteru; b) musíte vyzvat stát, aby bránil demokracii a vládu práva... Stojíte proti kapitalistické třídě. Buď přijmeme strategii jejích svržení, a hodně štěstí s tím, stojíme proti 75 milionům ozbrojených Trumpových voličů, nebo pochopíme rozpory uvnitř vládnoucí třídy, využijeme prostor demokracie, která umožňuje levici a dělnickému hnutí mobilizovat, a tím můžeme bránit to, co máme...“

Hannah Arendtová označila fašismus za „dočasné spojení elity a lůzy“.³³ To je doslova to, co se stalo 6. ledna... Poučení Evropy ze 30. let je, že jediná věc, která porazí spojení elity a lůzy, je dočasné spojení středu a levice. A že když se to stane, jako ve Francii a Španělsku v letech 1934 až 1936, nevyhrajete jen volby, ale můžete také vytvořit masovou lidovou antifašistickou kulturu.“³⁴

Přes to, jak jsou Masonovy spisy prozíravé, je to katastrofálně mylná strategie. Za prvé, předkládá falešnou dichotomii. V posledku jediné socialistické revoluce, která skoncu-

30 Foroohar, Rana, 2021, „Bitcoin's Rise Reflects America's Decline“, Financial Times (15 únor).

31 Palheta, Ugo, 2021, „Fascism, Fascisation, Antifascism“ (7 leden), www.historicalmaterialism.org/blog/fascism-fascisation-antifascism. Palheta bohužel používá velice problematický koncept „fašizace“, který vede k postupnému a mírumilovnému přechodu k fašismu. Ohledně Macrona viz Michel, Louise, 2021, „Essay: Emmanuel Macron Promised a New French Liberalism. Now He's Crushing It“, Prospect (2 březen), www.prospectmagazine.co.uk/essays/emmanuel-macron-promised-a-new-french-liberalism-now-hes-crushing-it

32 Mason, Paul, 2021b, „The Trump Insurrection: A Marxist Analysis“, Medium (12 January), <https://medium.com/mosquito-ridge/the-trump-insurrection-a-marxist-analysis-dc229c34cdc1>

33 Hannah Arendtová, Původ totalitarismu (Oikumené, 2013), kapitola 10. Studie Arendtové je velice hodnotná, stopuje kořeny fašismu v imperialismu a racismu.

34 Mason, Paul, 2021b, „The Trump Insurrection: A Marxist Analysis“, Medium (12 leden), <https://medium.com/mosquito-ridge/the-trump-insurrection-a-marxist-analysis-dc229c34cdc1>

je s kapitalismem, může eliminovat hrozbu fašismu. Nicméně, samozřejmě, tady a teď bychom měli „využít prostor, který nám demokracie umožňuje.“ Ve své kritice stalinistické politiky „třetího období“, která stavěla na roveň reformismus a fašismus, Trockij ukazuje jeden ze svých nejbrilantnějších postřehů, když zdůrazňuje, jak je pro dělnické hnutí důležité tento prostor bránit:

„V průběhu mnoha desetiletí dělníci vybudovali uvnitř buržoazní demokracie tím, že ji využívali a bojovali proti ní, své vlastní bašty a základy proletářské demokracie: odbory, politické strany, vzdělávací a sportovní kluby, družstva a tak dále. Proletariát nemůže dosáhnout moci v rámci formálních mezí buržoazní demokracie, nýbrž pouze cestou revoluce: to dokazuje jak teorie, tak zkušenost. A tyto bašty dělnické demokracie uvnitř buržoazního státu jsou naprosto nezbytné k tomu, abychom se vydali revoluční cestou.“³⁵

Navzdory proměnám v dělnickém životě v rozvinutém kapitalismu od 30. let 20. století je nadále nezbytné hájit buržoazní demokracii, a to z důvodů, které uvádí Trockij. Tvrdí však, že to vyžaduje použití metod třídního boje, nikoli třídní spolupráce. Strategie lidové fronty přijatá Komunistickou internacionálou v roce 1935, po katastrofálním neúspěchu její předchozí politiky v Německu, představovala spojení mezi dělnickým hnutím a liberální buržoazií. To je podstata přístupu, který Mason prosazuje, a i ten by vedl ke katastrofě, stejně jako ve 30. letech.

Abychom zjistili proč, vraťme se k 6. únoru 1934 v Paříži. Vítězství davu, který vyhnal Daladiera, vyvolalo silnější reakci levice. Brian Jenkins a Chris Millington ve své výborné studii k 6. únoru píší:

„Komunistická a socialistická strana jednání davu okamžitě odsoudila jako pokus o fašistický převrat. Dne 9. února zorganizovala komunistická strana demonstraci jako pohotovou odpověď, během které zemřeli při potyčkách s policií čtyři muži... Přesto právě 12. února nastal pro levici okamžik pravdy. Toho dne vyhlásila Socialistická strana a odborový svaz CGT generální stávkou. Komunistická strana se neplánovala

k této akci připojit. Místo toho pokračovala v odsuzování svého soka ze Socialistické strany jako spoluviníka na zabití dělníků 9. února. Straně se však nepodařilo zabránit, aby se její členové v ulicích Paříže spontánně nestýkali se svými protějšky ze Socialistické strany. Tento projev jednoty řadových členů vzbudil naději na koalici. Oficiální spolupráce nepřišla hned. Avšak v červenci 1934, socialistická a komunistická strana vytvořily formální spojení proti fašismu, Rassemblement Populaire. V následujícím roce se koalice rozšířila o Radikální stranu. Tato „Lidová fronta“ se těšila volebnímu úspěchu v červnu 1936, kdy se Léon Blum stal prvním francouzským premiérem za Socialistickou stranu.“³⁶

Takže 6. únor vedl k další polarizaci napravo i nalevo, což byl začátek toho, co Paxton nazývá „virtuální francouzskou občanskou válkou poloviny 30. let“.³⁷

Jenkins a Millington však bezprostředně zdůrazňují, že „společná socialistická a komunistická demonstrace ze dne 12. února 1934 byla mnohem větší než demonstrace ze dne 6. února a navíc měla větší odezvu po celé Francii... Země se přehnala vlna solidarity a ve 346 lokalitách se konaly demonstrace a stávky“.³⁸

Jednota byla do značné míry vnucena vedení socialistických a komunistických stran tlakem zdola [skupina komunistických válečných veteránů se v souladu s politikou „třetího období“ zúčastnila 6. února pochodu].

Rozšíření Rassemblement Populaire o radikály a vytvoření Lidové fronty však nebylo přirozeným vyvrcholením tohoto procesu, jak naznačuje Mason. Socialisté a komunisté byly dělnické a formálně marxistické strany. Radikálové však byli dominantní stranou Třetí republiky. Trockij je označuje za „onen politický nástroj velké buržoazie, který je nejlépe při-

způsoben tradicím a předsudkům maloburžoazie.“³⁹

Spojení s radikály znamenalo v praxi podřízení zájmů dělnické třídy zájmům francouzského kapitálu.

To se projevilo v květnu a červnu 1936, kdy volební vítězství Lidové fronty podnítilo vlnu masových stávek a obsazování továren. Nová vláda, dychtící uklidnit panické finanční trhy, si stanovila jako svou prioritu ukončení stávek; v rámci Matignonských dohod nabídla některé významné ústupky, zejména zvýšení platů o 12 procent a dvoutýdenní placenou dovolenou ročně. Důsledkem však byla demobilizace pracujících, zatímco nová vláda bojovala s neúnávným odlivem kapitálu, devalvací franku a rostoucí inflací, která nahlovala zisky dosažené v červnu 1936. Blumův kabinet přežil jen jeden rok.

Paradoxně to byl Daladier, politická oběť z 6. února, kdo nakonec pohřbil Lidovou frontu, když v dubnu 1938 nahradil druhou Blumovu velmi krátkodobou vládu středopravou koalici. Daladierovi bylo přiznáno právo vládnout na základě dekretu, který parlament Blumovi odmítl, a tak v mnoha ohledech pokračoval v Doumergueově cestě. V září 1938 podepsal s Hitlerem mnichovskou dohodu, v listopadu rozdrtil generální stávkou a v srpnu 1939 komunistickou stranu zakázal. Dávat větší výkonné pravomoci státu, jako už tolikrát, znamenalo ukovat nové zbraně, které by se daly používat proti levici. Jenkins a Millington podotýkají:

„Lze tvrdit, že v průběhu roku 1938 zažila francouzská levice podobnou drtivou porážku [jako německá dělnická třída před nástupem Hitlera k moci]. Naděje a energie, které vzbudilo hnutí Lidové fronty, se rozplynuly, jeho úspěchy byly zatlačeny zpět a nastal ostrý konzervativní odpor. Daladierův diktát, živěný zhoubným antikomunismem a zahrnující rozsáhlé využívání pravomocí na základě dekretu, byl stále konzervativnější a autoritativnější. Radikální strana se sama pohybovala podobně napravo a zaujímal antisemitské a sociálně regresivní postoje, které do jisté míry zpochybňovaly představu, že jde o jednu z klíčových pilířů republiky proti fašismu.“⁴⁰

39 Trockij, Lev, 1935, „Once Again, Whither France?“ (28 March), <https://tinyurl.com/2acup2ym>

40 Jenkins, Brian, and Chris Mi-

35 Trockij, Lev, 1971, *The Struggle against Fascism in Germany* (Pathfinder).s.158-159.

36 Jenkins, Brian, and Chris Millington, 2015, *France and Fascism: February 1934 and the Dynamics of Political Crisis* (Routledge).s.126-127

37 Paxton, Robert O, 1972, *Vichy France: Old Guard and New Order 1940-1944* (Alfred A Knopf).s. 254

38 Jenkins, Brian, and Chris Millington, 2015, *France and Fascism: February 1934 and the Dynamics of Political Crisis* (Routledge). s. 154.

Ve skutečnosti to byla německá blesková válka z května až června 1940, která zničila třetí republiku, nikoliv francouzská krajní pravice. Dne 10. července 1940 odhlasoval parlament Lidové fronty plnou moc maršálu Philippu Pétainovi, jehož režim nadšeně kolaboroval s nacisty a podílel se na holocaustu. Liberální novinář William L. Shirer píše, že hlasování „bylo zdrucující: 569 pro, 80 proti a 17 deklarovaných zdržení se. Většina socialistů a Radikální strany, dvou stran, které byly po dvě generace oporou republiky, se připojily k většině konzervativců, aby zvýšily počet hlasů pro.“⁴¹

Zkušenost Francie z 30. let tedy sotva naznačuje, že „dočasné spojení středu a levice“ je cestou, jak porazit fašismus. Střed nejenže nevydržel: zradil. Tento historický úsudek je posílen, vezmeme-li v úvahu povahu současného „extrémního středu“. Mezi její hlavní politické představitele patří Hillary Clintonová, Barack Obama, Joe Biden, Tony Blair, Gordon Brown, David Cameron, Angela Merkelová, Emmanuel Macron, Matteo Renzi. To jsou manažeré současného neoliberálního řádu. Právě jejich selhání je zdrojem současné krize. Kdybychom se spojili s takovými lidmi, ještě více usnadníme krajní pravici, aby se mohla prezentovat jako skutečný vyzyvatel statu quo.

Jaká je tedy alternativa? Mason píše: „Antifašistické násilí nestačí.“ Je však chybou vyjadřovat se takto, což znamená prostou volbu mezi lidovou frontou a spoléháním se na malé skupiny antifašistických pouličních bojovníků. Je tu ještě jedna možnost - masová mobilizace vedoucí k tomu, aby se fašisté přestali organizovat a pochodovat ulicemi. To je poučení z boje proti British Union of Fascists ve 30. letech, z Anti-Nazi League v 70. letech a z novějších bojů proti British National Party, English Defence League a Football Lads' Alliance.⁴²

Ilington, 2015, *France and Fascism: February 1934 and the Dynamics of Political Crisis* (Routledge), s. 169

41 Shirer, William L, 1971, *The Collapse of the Third Republic: An Inquiry into the Fall of France* (Simon & Schuster), s. 952.

42 Viz svědectví těchto zápasů z 30. a 70. let 20. století z pera dvou klíčových antifašistických organizátorů: Piratin, Phil, 1978 [1948], *Our Flag Stays Red* (Lawrence & Wishart), a Holborow, Paul, 2019,

Vybudování masového antifašistického hnutí vyžaduje, jak tvrdí Trockij, nikoliv lidovou frontu, ale jednotnou frontu - jinými slovy, spojení různých politických tendencí levice, reformistických a revolučních a dělnických organizací obecněji v mobilizaci proti fašistům. To není v žádném případě jednoduché, především proto, že spojení se sociální demokracií otevírá most do „extrémního středu“. Reformisté jsou navíc náchylnější žádat o podporu stát, který, jak ukazují zkušenosti z 30. let, využije svých posílených pravomocí proti levici. Bez zapojení seriózních reformistických sil je však schopnost antifašistů proniknout hluboko do života a organizací pracujících lidí fatálně omezená.

Takže způsob, jak porazit fašisty, je zmobilizovat se proti nim zdola na základě jednotné fronty levice. Analýza předložená v tomto článku však zdůraznila souhru mezi krizí, revolucí a kontrarevolucí, která vedla k vze-stupu krajní pravice jak mezi válkami, tak dnes. Masová hnutí, která reagovala na úpadek neoliberalismu, pomohla vyprovokovat současnou reakci od globální finanční krize, ale zároveň vyjadřují sílu porazit krajní pravici. Doba katastrofy je také, jak jsme viděli, dobou revolt. Během prvního roku nárůstu došlo k významným vítězstvím - uvěznění vůdců fašistické-

ho Zlatého úsvitu v Řecku a zvrácení bolivijského puče.⁴³

Protesty Black Lives Matter ukazují, že antirasismus se stal mobilizující silou, která dalece přesahuje černošskou komunitu a vlastně i USA. Počítá-li afroamerický marxista August Nimtz, že 6. ledna do Kapitolu vpadlo pouhých 800 lidí, kritizuje liberály za:

„Povýšení důležitosti činů tak mála... nad možná 25 milionů lidí všech barev pleti a dalších identit, kteří vyšli do ulic loni na jaře a v létě, uprostřed pandemie Covid-19, ve všech možných částech Ameriky, aby protestovali proti vraždě George Floyd. Rok 2020, navzdory pandemii, nebyl pro náš druh nejhorším obdobím, jak by nás mohli přesvědčovat někteří lidé zaseklí v lockdownové mentalitě. Mít příležitost zúčastnit se některé z akcí bylo doslova závanem čerstvého vzduchu.“⁴⁴

Hnutí tohoto druhu mohou podrazit nohy fašistům vykouzlením progresivní a demokratické alternativy k neoliberalnímu imperialismu. Síla, která může smést krajní pravici, se teprve začala vynořovat. Pokud se skutečně zmobilizuje, ohrozí více než nejnovější generaci malých Hitlerů.

Alex Callinicos je emeritním profesorem evropských studií na King's College v Londýně, koeditorem *Routledge Handbook of Marxism and Post-Marxism* a sloupkařem novin *Socialist Worker*. Článek z časopisu *International socialist journal* 170 [jaro 2021] přeložil Martin Šaffek. Zkráceno. Originál zde: <http://isj.org.uk/implo-des-catastrophe/>

“The Anti-Nazi League and Its Lessons for Today”, *International Socialism* 163 (léto), <http://isj.org.uk/the-anti-nazi-league>

43 Ohledně Řeka, viz Constantinou, Petros, 2021, “How We Smashed Golden Dawn”, *International Socialism* 169 (zima), <http://isj.org.uk/how-we-smashed-golden-dawn>

44 Nimtz, August, 2021, “The Trump Moment: Why It Happened, Why We ‘Dodged the Bullet’, and ‘What Is To Be Done?’”, *Legal Form* (24 February), <https://legalform.blog/2021/02/24/the-trump-moment-why-it-happened-why-we-dodged-the-bullet-and-what-is-to-be-done-august-h-nimtz>

DĚJINY A TŘÍDNÍ VĚDOMÍ

MARTIN ŠAFEEK

V roce 2020 vyšel konečně v nakladatelství Filosofia/Academia český překlad slavného textu západního marxismu Dějiny a třídní vědomí od Györgyho Lukáče. Jedná se o nejvlivnější dílo tohoto myslitele.¹

Nejprve jej představíme. György Lukács [1885-1971] byl maďarský filosof. Nejprve byl ovlivněn sociologem Maxem Weberem a německou idealistickou filosofií. Marxistou se stal pod vlivem první světové války a Ruské revoluce. Během Maďarské republiky rad byl lidovým komisařem pro kulturu. V letech 1930 - 1945 pracoval v institutu Marxe a Engelse v Moskvě [přičemž přežil čistky, které se dotkly většiny maďarských komunistů v exilu]. V roce 1945 se vrací do Maďarska; v roce 1956 krátce působil v liberalizační vládě Imreho Nagyho.

Dílo Historie a třídní vědomí bylo publikováno v roce 1923. Když tento text hodnotíme, je třeba zaprvé vzdíhnout Lukáčsovu obeznamenost se západní filosofickou tradicí, především s Hegelem. Za druhé ocenit jeho kritiku ekonomického determinismu a fatalismu Druhé internacionály.

1 Objevily se dokonce názory, že kniha Bytí a čas od Martina Heideggera byla psána částečně jako odpověď na Lukáčsovu knihu. Viz Callinicos, Alex, Second foundation – Marxism in the era of the Russian Revolution, in Callinicos, Kouvelakis, Pradella - Routledge handbook of Marxism and Post-Marxism, Routledge, New York, Oxon, 2021, s. 100.

A za třetí - a hlavně – rozvádí analýzu témat odcizení a reifikace.² Reifikace je koncept zralého Marxe, jak jej rozvíjí především v prvním díle Kapitálu a mezi nejznámější formulace, které ji ve zhuštěné formě vyjadřují, patří tato: „Tajemnost zboží formy tkví tedy prostě v tom, že je zrcadlem, v němž se lidem obráží společenský charakter jejich vlastní práce jako věčný charakter produktů práce samých, jako společenské vlastnosti těchto věcí, dané jim od přírody; proto i společenský vztah výrobců k celkové práci se jim jeví jako společenský vztah předmě-

2 Molyneux, John, The point is to change it!, Bookmarks, London, 2012, s. 168.

tů, který existuje mimo ně.“³ Nechceme čtenáře článku odradit, tyto věty patří k nejobtížnějším z Kapitálu a ne nadarmo se Lenin ve Filosofických sešitech zmiňuje, že k pochopení úvodních částí Kapitálu je třeba mít načtenou celou Hegelovou logiku.⁴ Postoj výše zmíněný nahlédneme, pokud rozebíráme zboží – jedná se o takzvaný zboží fetišismus. Lukács na Marxe navazuje a tvrdí, že kapitalismus, systém, kde převládá směna zboží, člověka zbavuje jeho lidské podstaty.⁵ Proti člověku vystupuje jeho vlastní činnost.⁶ Racionalita kapitalismu způsobuje vyřazení kvalitativních vlastností pracovníka⁷, což znamená nivelizaci jeho lidské jedinečnosti – lidské zvláštnosti se jeví jako pouhé zdroje chyb⁸. Taylorismus tak proniká až do dělníkovy „duše“.⁹ Jedná se o koncept „člověk ve stroji“, který později slavně ztvárnil ve svých filmech třeba Charlie Chaplin – Lukács doslova říká, že „člověk... je začleňován jako mechanizovaný díl do mechanického systému, který nalézá hotový, jenž funguje zcela nezávisle na něm a jehož zákonům se musí

3 Marx, Karel, Kapitál I., SNPL, Praha, 1954, s. 90.

4 Lenin, V., Filosofické sešity, SNPL, Praha, 1954, s. 149.

5 Lukács, György, Dějiny a třídní vědomí, Filosofia/Academia, Praha, 2000, s.307.

6 Tamtéž, s. 251.

7 Tamtéž, s. 252.

8 Tamtéž, s. 254.

9 Tamtéž, s. 253.

SOC SOL.CZ

poddajně podrobit.¹⁰ Při čtení těchto řádků nás může zarazit podobnost s Ekonomicko-filosofickými rukopisy z roku 1844, kde mladý Marx vypracovává analýzu odcizení (můžeme tam nalézt věty jako: „Stroj se podvoluje slabosti člověka, aby ze slabého člověka udělal stroj.“ atd.¹¹) Lukács však při psaní Dějin a třídního vědomí z tohoto spisu nevycházel, seznámil se s ním až v roce 1930.¹² Mezi nejzjevnější příklady reifikace patří prostituce, kdy se zvětčuje to nejintimnější, lidská sexualita. Stejně tak reklama – zde s tématem souvisí vtipný postřeh Waltera Benjamina: „Kdyby existovala duše zboží, o níž při jedné příležitosti žertem hovoří Marx, pak by to byla duše s tou největší schopností vcítění, s níž se lze v duševní oblasti setkat. V každém člověku by totiž viděla kupce, do jehož hájemství by se chtěla vetřít.“¹³

Reifikace společně s vlivem buržoazní propagandy jsou důvodem, proč je u tolika pracujících problémem dojít ke svým třídním zájmům. Jejich obhajobu však nikdo a nic nenahradí: Lukács navazuje na Marxe¹⁴ v důrazu na požadavek akce zdola, na požadavek sebeemancipace pracujících: „„Pokud jde o vědomí proletariátu, neprobíhá vývoj jistě automaticky: pro proletariát platí ve zvýšené míře to, co nemohl pochopit starý, nazíravě-mechanický materialismus, totiž že přeměna a osvobození může být jen vlastním činem, že „sám vychovatel musí být vychován“. Objektivní hospodářský vývoj mohl jen vytvořit proletariátu místo ve výrobním procesu, které určilo jeho stanovisko; může proletariátu poskytnout jen možnost a nutnost přeměnit společnost. Sama tato přeměna však může být jen – svobodným – činem proletariátu

samého.“¹⁵ Ideme-li však do hloubky Lukácsova konceptu, narazíme na následující konstrukce: „Racionálně přiměřenou reakcí, která je tímto způsobem přiřazována k určitému typickému postavení ve výrobním procesu, je třídní vědomí. Toto vědomí tedy není ani součtem, ani průměrem toho, co si myslí, co pociťují atd. jednotlivá individua, která tvoří třídu. A přece je dějinně významné jednání třídy jakožto totality určováno tímto vědomím a ne myšlením atd. jednotlivce a je poznatelné jen z tohoto vědomí.“¹⁶

Na to, zda na základě výše zmíněných idejí můžeme Lukácsovu koncepci označit jako v posledku elitářskou mají interpreti rozličné názory. John Molyneux cituje Lukácsovo dílo Lenin, kde je strana „hmatatelným vtělením proletářského třídního vědomí“¹⁷ a hodnotí: „Navíc, koncept „přiřaze-

ného“ třídního vědomí, zajištěného stranou, ačkoliv je korektní co se týče odmítnutí třídního vědomí jako prostě průměru toho, co si myslí pracující v určitém časovém okamžiku, nicméně podceňuje roli pracující třídy samotné, v boji, v rozvíjení a vytváření tohoto vědomí, a co se týče potřeby strany učit se od třídy.“¹⁸ Alex Callinicos ve své Social Theory¹⁹ nejprve zmiňuje Leszka Kolakowského, který zastával názor, že myšlenka avantgardní strany jako přiřazeného třídního vědomí je teoretickou legitimizací stalinismu, aby zmíněné tvrzení odmítnul, s tím, že kniha Dějiny a třídní vědomí je psaná před procesem „bolševizace“ Třetí internacionály.

Naznačil jsem jen některé motivy z Lukácsovy knihy. Určitě si ji přečtěte; je pro radikálně levicově orientovaného člověka současnosti přímo nepostradatelná.

10 Tamtéž, s. 254.

11 Marx, Karel, Ekonomicko-filosofické rukopisy, SNPL, Praha 1961, s. 107.

12 Bonente, Imbiriba a Medeiros, Joao, György Lukács, in Callinicos, Kouvelakis, Pradella - Routledge handbook of Marxism and Post-Marxism, s. 103.

13 Benjamin – Teoretické pasáže, Oikumené, Praha, 2011, S. 265.

14 „...osvobození dělnické třídy může být jen dílem dělnické třídy samé,“ říká Marx v roce 1865; Marx, Karel, Prozatímní stanovy sdružení, in: K. Marx- B. Engels, Spisy, sv. 16, NPL, Praha, 1956, s. 46.

15 Lukács, György, Dějiny a třídní vědomí, s. 388.

16 Tamtéž, s. 213-214

17 Lukács, Lenin, citováno v Molyneux, The point is to change it, s. 166, překlad citátu MŠ

18 Molyneux, The point is to change it, s. 167, překlad citátu MŠ

19 Callinicos, Alex, Social Theory, Polity, Cambridge, 1999, s. 210

**SOLIDARITA
VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
WWW.SOCSOL.CZ**

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370
Redakční e-mail: redakce@socsol.cz
Předplatitelský e-mail: predplatne@socsol.cz
Doručovací adresa: Socialistická solidarita,
P.O. Box 469, 111 21, Praha 1

ŠÉFREDAKTOR:
Martin Šaffek

REDAKČNÍ RADA
Jan Májiček, Soňa Tichá
Vojtěch Roček, Martina Veverková

SAZBA:
Valeriya Kim

KOREKTURY
Markéta Juřicová, Soňa Tichá

ARTEFAKT NA TITULNÍ STRANĚ
Susan Q. Yin

ZA ČÍM STOJÍME

PROTI IRACIONÁLNÍMU A ABSURDNÍMU SYSTÉMU

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většinu možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky. Ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatku.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku ČSSR, SSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námězdne pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace. Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve

skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatí, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

SOC SOL V SOCIÁLNÍM HNUTÍ

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasummit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG). Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den dříve.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový protest proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická organizace pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly organizace pouze tři, mj. SocSol. Stavba základny je nakonec zastavena, což znamená

velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP a Věcí veřejných chystá drastické škrt v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformu a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje od samého počátku.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře organizuje dosud největší studentské protesty od roku 1989. Deset tisíc studentů pochoduje Prahou v rámci tzv. Týdne neklidu. Do něj se zapojí další tisíce studentů po celé republice a organizují happeningy, přednášky a debaty. Plánované vysok školské reformy jsou zastaveny.

2012

Protesty proti pravicové vládě škrtů sílí. Členové SocSol se aktivně podílejí na vzniku platformy STOP VLÁDĚ. Ta spojí přes 50 odborových svazů, občanských iniciativ a zájmových sdružení. Uspořádá několik protestních akcí včetně více jak 100 000 demonstrace na Václavském náměstí. Ta se stane symbolem odporu proti neoliberálním reformám.

2013

Zvedá se další vlna protiromských pochodů, v některých případech se rozvíjejí v pouliční násilí. Aktivisté SocSol pomáhají s organizací protiakcí. Díky blokádam neonacistických pochodů se daří držet davu „slušných Čechů“ mimo romská sídliště.

2014

V druhé polovině roku začínají stále více proudit informace o dojednáváných smlouvách TTIP a CETA. SocSol se zapojuje do společné platformy STOP TTIP CZ, která začne pořádát semináře, konference a debaty o TTIP a uspořádá také první demonstraci proti oběma smlouvám.

2015

Především v souvislosti s katastrofální humanitární situací v Sýrii a Iráku přichází do Evropy vlna uprchlíků z této oblasti. Českou republikou se přelévá vlna islamofobie, aktivitu začínají rozvíjet rozličné rasistické a fašistické spolky. Autentická levice včetně SocSol organizuje protidemonstrace, jako koordinační platforma vzniká Zleva proti xenofobii.

NÁŠ BOJ POKRAČUJE. PŘÍDEJTE SE K NÁM!

PRODEJNÍ MÍSTA
ČASOPISU:

KAVÁRNA
PRAHA
HUSOVA 18
BRNO

KAVÁRNA
TŘI OCÁSCI
TŘÍDA KPT. JAROŠE 18
BRNO

GALERIE TIC
RADNICKÁ 4
BRNO

KAMENNÝ OBCHOD
FAIR&BIO
SOKOLOVSKÁ 29
PRAHA 8

GALERIE
TRANZITDISPLAY
DITRICOVA 9
PRAHA 2

KLUB
BRÁCHA NA TRIKU
OLDŘICHOVA 40
PRAHA 2

MINT SHOP
SLEZSKÁ 15
PRAHA 2